

Butyn dnyamь proletarlary, birleşigiz!

G. V. KULAKOV.

SSSR-ni Konstitusijasъ vla tamallъ zakonu.

Sxemalarъ emdaъ sovet ajruv instruksijasъ vla
administrativ vөлmesi.

Çetinci izdanjasъ (сырқанъ).

Көсурген ÇAVBALANЪ ALI-SOLTAN.

Издание Карачаевского Областного Издательства.

ИСПОЛНЕНО ПО ЗАКАЗУ КРАЙНАЦИЗДАТА.

Г. В. Кулаков.

КОНСТИТУЦИЯ СССР В СХЕМАХ

С приложением Конституции
СССР и инструкции по выбо-
рам в совете и административ-
ного деления.

Седьмое стереотипное издание

Перевод А.-С. Джаубаева.

кар. 237 - 1

Карачаево-Черкесская
ОБЛАСТНАЯ
ВИБЛИОТЕКА

Кароблито № 202
Кироводск, Типография Кар. Облиздата
Заказ № 113—1575—31 г.

Kitavny çazojannan.

Turkmenistan wa Uzbekistan degen Sovet Sosialist respublikala SSSR-ge qoşulqallaryny sevebinden SSSR-ni sovetlerini 3-cy Siezdinde konstitusijada (tamally zakonda) tyrlendirgenleri warysda bu 4-cy izdanijaqa kiredile.

Altyns izdanijasyna.

1927 çy aprelda SSSR-ni Sovetlerine 4-cy Siezdinde Konstitusijany tyrlendirgenleri weşinci izdanijasyna warysda kirgendile. Andan sora 1926 çylda sentjavnny 28-de SSSR-ni Ara Tolturuvçu Kamiteti begitgen, sovetleni aýtdyqanly haqyndan em art instruksijasda kirgendi. Sojuzqa kirgen respublikalany kimle wolqanlaryda emda sanlaryda em artda perepiden (sanalqandan) alyandy. Sovetleri 4-cy Siezdinde etilgen onovlada, 1927 çylda Statisticeskiy Spravocnikdan emda 1926 çylnny 66 nomerli zakonuda munu quraqan çarasdyqan zamanda xajyrlanandy. Altyns izdanijasyna 1926 çylnny çerepisini tarxlaryna køre quralandy.

1923 çy Ijunny 6-da SSSR-ni Kanstitusijasyn begitgen, SSSR-ni Ara Kamitetini 2-ci sessiasynny zasedanijasnda Enukidze çoldaşny dokladny.

(S o l e ş g e n s ö z y).

„Çoldaşla, SSSR-ni Ara Kamitetini bu sessiasyna kerek bolady zakon etiv begilirge bytev Sovet Respublikalany bir sojuz qral wolqanlaryn, ne ucyn deseñ: ol zat Sovet vlast em alypn çañ quralqan zamanda eşke alynyv,

1922 ғылы декавр аянда Совет Республикалары 1-сі сиезінде аятылып қалғанды.

Октявр революсияны ем алқы кунунде кесі қылыныла қасақанла ыла қегіліс келген халқыны биринсі декларасияларында аятылғанды башларына еркиліктері болған миллетле—насиала сојуз болув совет националнй республикалары федерасияларыса Совет республика қуалады. Совет республикалары бир-бирине қошулу, бир сојуз қал болмақлық мураты бек көв алқа болурға керек еді, не усун desen: Совет власт, коммунист партия башында болған себевинден, кесі интернационалниді (туқум, миллет аярмайды), емда сојуз болув бирлесген республика қалны адамларыны бек көву болған—кесі қылыныла қасақан халқыны интересін—хажығын сақлайды, мындан ағыда мураты олды.

Дақыда 1918 ғылы ем алында Советлені 3-сү сиезді кесіні канститусиясына ыллај бир пункт (онов) қазды.

„Керті теңлік емда еркилік, дақыда аны кивик Ресејні кесі қылыныла қасақан класларыны (бир туқум іш ыла қасақан адамларыны) толу емда кушы сојуз етерге тырмашы, бітев Ресејні Саветлеріні 3-сү сиезді Ресејде Савет республика қала федерасия қуарға алы мурды көгузыв, хар бир миллетні ішчилері ыла еллілеріне еркилік береди Советлеріні Сиезінде би затха онов етерге: федеративні правительстаға (қаллықа) емда федералнй совет икрезденілаға (правленлеге) киррге сьемилле, сые еселе не қорула, белгіле ыла кірлікдиле“.

Мындан белгіліди қолдаша, ерtdeden оқунда Совет Социалисти цескі Сојуз Республикаларыны 1-сі сиездіне дерісінде республикаларыны бир-бірлеріне қошулмақлық би кунде дерісін закон болув бошатақанынава қалатырға амалы болмаған бек ылы сытавлары болғанды.

Сизні варғызқанда белгіліди, қолдаша, Савет Ресеј емда би сақатдақы СССР-ні 1918 ғылдан сора қаллај қылыныла ашырғанды. Ол замандан берісін иісизде контр-революционерлені бизге сарханлары ыла тыс қығаланы бир талај интервенсия (қерібізге аскерлер кірженлері) етгүлеріні себевинден бізні би сақатдақы қерібіз көв кере кесеклеге болынгенді. Алај болсада хар бир миллетні аярмајын ісчилері

vla ellileni taza kəkrekleri vla qazavat etmekliklerini kysynden bu qyjnylyqlany varıyında namyslary vla syqdyla. Da ol sebevden viz bu sessiada, kontr-revolysija icibizden tamyly vla quruv ketiv, Sovet vlastny bekligine qorquv bermalazlyqy, ajtyrqa vollarıvuz.

Tyş qrallany intervensialaryny haqyndan bir kɵzleribizni ıavmajvyz, ne ysyn deseı: revolysijany voranyndan qutuluv tyşynda burzuaznyj qrallaqa qasyv ketgen kontr-revolysionerle ɵtyryk zatla vla alday, emda alany vizge ysydyryv kyreşmekliklerini sebevinden tyşynda burzuaznyj qrallany bir qaumu vizge savar nietlerin aqylyarınnan alqan ketermegendile. Ekinci ıanyndan, vek tavkel ajtyrqa vollarıvdu, bu saqatdaqy SSSR vla Sovet respublikalany tyş qaruvlary, işeksizda, vek kɵv kere ɵsmekligine sebevinden, uzaq volmaj allyvyzda kapitalist qrallany tyrly-tyrly gruppala (ıyjny-ıyjny) voluv SSSR-ni qara xalqy qan tɵgyv ullu ıan qoranclar etiv allyv turqan qral porijadkalarıny (zakonlarıny) tyrlendirge umut etgenlerin unutturur.

Bizni qralvyzny icinde vla tyşynda obstanovkasy (xaly) SSS ni birleşmeklik aqyly eslerine salqan edi. Bityev Resejde volqan mjletleni xısavny tyşynda birden avur qazavat etmeklikleri vla Oktjabr revolysijany bergen erkinligin keslerine vegitdile.

Tyş obstanovkavyz (xallyvyz) allaj volqan edi, bir-birine qoşulmaqlıqlary Sovet vlastny ıavlarıny xylalary vla voldu. Buva, respublikalany bir-birine qoşulmaqlıqlaryna tyzetgen, politiceskij ıanydy. Vojnyvuzqa tyşyv turqan endige dericında emda mınnan arıda em ullu vorıvıvuz nedı deseı: ola—bizni ıer vajlyqlary mardasyv kɵv volqan ullu qralvyzny mylkyn allyna ɵsdyrmeklikdi Bizni respublikalarıvyzny myklerini ɵsmeklikleri, alany mınnan arı ıasavlary, qral acxalary, politika, asker, oquv daqyda any kivyk vasxa kysleri, bir-biri vla kysly birikmejın vollarıv tyjyl edi. Vılay bir-biri vla kyuly birikken bir qral voluv xar bir işlegen kysleri respublikalany bir ıerge ıijilmaqannan sora, vizni respublikalarıvyz myklerimiz

har kim kesi vaşyna qalv bla ajaq usyne minerik tyjyl edile.

Bu işge kerek bolqan edi emda mьndan arьda emda kerek boluqdu promьşlennostivьznu, (fabrikleni, zavodlanь) politiceskij emda predstavitellem bolqan prevlenlerivizni kыşly işlev begitirge. Ol хьjsavdan, sojuz respublikalanь predstavitelleri (allarьnda ajlaqan adamlarь) 1-ci siezd сьjьlqьncьn keslerinde bu voprosnu haqьnna solеşgen edilerda, bitev Sojuz respublikala bir aqь volub birikmeklik muratlarь volqanьn ajtxan ediler.

Da ol sebevden Sovetlени 1-ci Siezdinde vьrigiv bir Sojuz qral volurqa dev birden onov etilgen edi. Birikmeklikni sebevinden vizni gosudarstvenni strojnu xalqqa qьsхaraq сьvuqlaşdьrьrqa onovda etilgen edi.

Em alqьn vaş onov volub xar varь birden qavьl etiv (bu zat 1922 сьl dekaabrьn 30-da etilgen begimdeda ajtьlьnan edi, (republikalanь сьrde emda tenizde asker kыslerin bir-birine qoşmaj amal volmaqanьn begitidile. Sojuz Respublikanь tев tегeregi kapitalist qralла volmaqьlьq хьjsavьndan Sojuz xar bir Sovet Siezdinde сараşuv сашamaqlьqнь ne qadar ajtьv tura eseda, kesini qralьlьqьn saqlar usyn qazavat kыcynda kыşly etiv, birikmeklikni vek kыşly eterge amаль volmaj kerek voladь. Bu zatнь usynden Sojuz Respublikalanь predstavitelleri bla vizni aravьzda bir tuqum bir kelismemelik volmaqandь emda boluqda tyjyldy.

Tьş qralanь allarьnda Sojuznu predstavitelstvasьn ikinci vek bir kerekli voprosxa tergev 1-ci Siezdde munu haqьndan ajrьv solеşgen edile. Bu kыnnen arь Sovet Socialist Sojuz Respublikala tьş qralanь allarьnda bir сaььz qralca solеşirikkdile.

Bizni respublikalarьvьzнь bu işde qaruvun saqlar usyn kerek vola edi, tьşьna bir politika сьrytyrge, ne usyn desen: ol vizni icivizde bir birivizge taqьlqanьvьzнь begitedi emda vizni tев tегeregivizni aльv turqan kapitalist qralanь kезlerinde qaruvubuznu өрге kөtyredi. Kapitalist qralanь kesi сьjьнь bla сашaқan adamlarь qovub vizni сolvuzqa miniv revolysija bla qral onovlarьn tyrlendirmej

amallary bolmaqanlyk sebebinden, ol qaruvnu Sojuz Respublikany tergejdile emda tergerikdile. Ma bu zat usyn Sovet vlastny tş qrallaqa işin çyrytgen pravlenleri bla qarada emda tenizde asker onovlaryny çyrytgen organlary (pravlenleri) bir bolmaj amaly çoqdu.

Usyny vopros nedi desen:—ola tş qrala bla satuvubuzdu. Birzuaazny qrala ne tuqum çany blada kyresgendile emda men oqarlaq ajtxanca, Sovet vlastny qazavat kyc bla qaruvusuz eterge neda çerni vaşyndan tas etiv qojarqa imut yzyv voşamaqandy. Any kibikda bolmaj alany—tş qralany em bek kycly savaniary nedi desen:—ola Sovet vlast bla satuv etmej qojuv vizni icibizde birikmekligimizni qaruvusuz etiv emda vizni revolysijavyz ajtxanca qral mylkyvuzny oşdyrmej qojarqa kyreşmeklikdi. Ol xysavdan tş qralaqa satuvubuz bla konsesija pravavyzny (qral mylkyny arendge beriv) biz, ol alqaraq ajtxan eki voprosuvuzqa, bu siz qararqa turqan tamally zakonnu kycy bla ekige ylrşinmeklikni unamaqanvyz emda nnaaryqda tyjylvuz. Tş qralaqa satuvubuz bla konsesija voproslaryvyzny vizni respublikalaryvyzqa bek ullu maqanalary vardy. Bu voproslaryvyzny usynde bitev Sojuz respublikala bir organ (pravlen) qararqa dev aqyl etgendile.

Sojuz respublikalaqa bek kerekli bolqan konsesija, tş qraladan alynnyq olkyc aexa neda tş qralaqa satuvubuz kibik voproslaryvyz vabyşda SSSR-ni em ullu vlasty onov etgenden sora tolurqa kerekdile. Çerni tyvunde vajlyqlaryvyz bu kynden ary vizni etgen vegimizni birinci punktunu kycy bla Sojuz qralny orta mylkyne kocgenini sebebinden, Sojuz respubliklerimiz kesleri erkinlikleri bla tş qralaqa satuv eterge neda çerlerin konsesijaqa verirge vollar tyjyldyle. Tş qralaqa satuvubuz bla konsessjany emda olkyc acxalany haqyndan vizni blaj birikmekligimiz qral mylkyvuzny bek vegitirikdj.

Çolla, pocta neda tilgiram kibik voprosla, qralny mylkyne kerekli bolqan zatla volsalada, kesimizni icibizde bolqanlaryny sebebinden. artdan keledile. Bu voprosla vabyşda Sojuznu mylkyny haqyndan sorada, politiceskij

çanından, gerekli zatla bolqanlar belgilidi. Ol xıjsavdan bu voprosıan ısynde bir Sojuz organ quraraq varıda bir-den Sojuz respublikle tolu razı boldula.

Sojuznu mylky vla politikasın haqından selesinen bitev beş ıllu voproslarvız, vizni tamallı zakonıvuzıa çazılqanların sebevinden, bu kynden an SSSR-ni bir organ bolub işlerikdile.

Bizni Sojuzıvuznu interesi ne qadar birca eseda, xalqlar tyrlı-tyrlı milletleden bolub kulturalar (oquvlar) millet aqıllar emda adetleri vla çasav xallar (mylk quraqan formalar) tyrlı-tyrlı bolqanın sebevinden Sovet vlast alan bir zamandada unıtmaqand emda unıturuqda tyjlydy. Bu zatlan ısynden, Sojuz Respubliklege keslerini qarvların tşyna sıqarmaqanlaj køv etiv, kulturaların vek öрге ketyuv, kesi qjyn vla çasaqan bu respublikleni grazdanların rahat çasamaqlıqların ösdyryr ısyn, vizni Sojuzıvuz bolıajdı emda vek tolu erkinlik veredi. Sojuz Respublikleni adetlerini emda kulturnı çavıların haqından bolqan voprosıa vaşxa vedomostvalaqa ajıllıv Sojuz Respublikleni keslerini iclerinde, vaşların erkin bolmaqlıqların sebevinden, onovlar etillikdi. Alaj bolsada emda varıda qral işlerinde bir talaj zat tolu qoşulmasalada, qoşulurqa çıvuqlaşırqa kerek bolub turqanla. Ol qoşulurqa gerekli bolqan qral pravlenleri bir vaş vedomostva vollalla; axıa kamisariat, qraln mylkyne onov etgen em tamanda Soveti, işci—elli inspeksiya kamisariat daqıda aşarqqa vla işcilege onov etgen kamisariatlar. Sojuz respublikleni, bir Sojuz vedomostvaqa kirmeklikleri, politika emda ekonóm intereslerin bir-birine çıvuq eterge kerek voladı, ne ısyn deseñ: bir qaım voprosıan bitev Sojuznu arasına birca maqanalar bolqanlar sebevden Sojuz respublikleni birca bolqan vedomostların, iclerinde işlerine qatışmajın direktivala (onovla) berlikdile.

Sojuz Respublikleni adetleri an kibik oquv kerekleri çasav keslerine igi belgili bolqan xıjsavdan, emda çerinde igi onov etilligini sebevinden oquvqa, çerge, xalqn savluquna, qraln ic işlerine qaravucu emda

çarlaşa onov etivcy komisariatlar kesleri erkinlikleri bla çerlerinde onov etiv turalla. Sojuz Respublikleni bu komisariatlar oquvdan bolsun, xalqın sauluğun saqlaşannan bolsun daqьda anь kivik vaşxa zatlanь haqьdanda çanь, keslerine neda qaloan oblastlaq, kerekli igi onov tavsala, alanь haqьnnan keslerinde keçes etiv, sora anda etken onovlarь vitev sojuznu varьsьnada maqanasь volurca kərynse, ol onovlanь Sojuz Respublikni ara organlarьnь usy bla vardьradьla.

Bizni konstitusijavьz bla qral işleribizni vlay quralmaqьqlarь Sojuznu icinde çasaqan uvaq milletleni oquvlarьn emda myklerin allьna əsdyryrge begim veredi.—

Lojuz Respublikleni bu vaq milletleni myklerinde qral işlerinde allьna əsdyryrge bergən bu ulla erkinligi vlanь bu sojuznu icinde çasaqan em ulla orus xalqь syjgenlikden tyjyldy—vaşxa tyryly amaly volmaqandandь, ne ycyn desən: Sovet vlastnь quraloan formasь alajdь emda işcile bla ellileni quraqan vlastlarь vaşxa tyryly tyjyl edi. Ne ycyn desən: sojuzda çasaqan milletleni tьşьnda icinde qorquvlarьda, intereslerida (saqьşlarь) birdi. Ma bu bizni Sovet vlastnь priodasь, vaq milletleni alqa əsdyryrge, Sojuznu icinde çasaqan milletle bla artxa qalmaj teç varьqda vujuradь. Sojuz Respubliklege keslerini tilleri bla oquvlarьnda, qral işlerinde çyrytyrge tolu erkinlik veriledi. Arada vlastda vlaqa voluşluq etedi emda mьnnan arьda eterikdi, artьqsьzda artxa qaloan kitce milletleni oquvlarьn, myklerin ərge kətyryr ycyn vek voluşluq eterikdi.

Sojuz Respublika quraloan zamanda bizni tьşьnda burzuj qrallada qasьv ajlanan burzujlarьvьz bla ol qralanь provitelstvolarь bu Sojuz quraloandan sora munu icinde çasaqan uvaq milletleni erkinlikleri tas voladь dev etken səzleri bla bizni vlastьvьznь priodasь emda bu saqatxa deri Sojuz quraloqьncьn volub turoan onovlada, mьnnan arь volluqlada alar ajtxanca tyz kelmejdі, ne ycyn desən: uvaq milletleni bu saqatda keslerini tilleri bla oquvlarь ərge kətyrylykleri em tav emda tьnc voloanьnь sevebinden sojuz pravitelstvanь interesindedi.

Çoldaşla, Oktjabr revolysijasъ başlanъan zamanıa, anъ dınyjaqa cасыlqan, ajtylqan lozungalany orus til bla baslanandy, emda orus til bla cасыlqandy, anъ tışyndada orus til vizni qralıvıznı icinde em çajylqan emda kulturalı til bolqanıny sevewinden, vizni şkolıalıvızda qalqan tille bla birge teñ oqulırqa emda bilinirge kerekdi. Bu til, quru vizni qralıvıznı icinde qoj, bitev dınyjanı varısnada kesin aldyrqanda emda syjdyrgenda etkendi. Bıllaj orus sözle, „bolşevik“ „bolşevizm“ neda „Sovette“, „Sovet vlast“ degenca dınyjanı başnda çasaqan qallanı varısnada belgilida bolqandyla emda „bolşevikle“ „bolşevizm“ degen sözle proletariatny dikturası ucyn revolysija qazavat etilgenin, anъ kiviik „Sovet“ degen söz vlast icile bla ellileni qolunda bolqanıny bildirgen sözle bolqanlarında aňlaqandyla. Anъ ucyn vizni Sojuzubızda—Sovet Respublikleni Sojuzunda orus til em baş til emda qral til bolqanıny ucyn sıjy ırge ketyrylyrge kerekdi. Bitev nasional xalqla varıda kyreşirikkile bu tilni ırge ketyryrge emda kowgeda çajarqa. Bıllaj etmeklik orus tilni ırge ketyryv qalqan uvaq milletleni tillerin enişge cökdyrmeklik maqanada tyjyldy. Men ajtxanca Sovet vlastda emda partijada bitev xalqla keslerini tilleri bla oquv alırdada, politikaqa yretirgeda qaruvlarına ajamajın kyreşedile. Anъ kiviikda bolınaj konstitusijavızda ajtyladı bitev respublikalany tillerini erkinlikleri tendi dev. Bu teñlik ellededa emda ara organladada amaly bolqan caqlı bir etile varlıqdy.

Ara vlastny bitev postanovlenjalarında emda etken onovlarında xar bir Sojuz Respublikleni keslerini tilleri bla bildirgenca xalqqa orus til vlada bildirillikdi. Bu zat bla Sovet vlast, zakon vlada emda kertisi vlada vizni Sojuzubızda kirgen uvaq milletlege ulla begim vergenin, dınyjanı varınada vek tavkel ajtyv eşıdirirge vollarıdu. Uvaq milletleni politiceskij begimleri, Sovetleni 1-ci Siezdlerinden sora dogovor etilineninde emda Sovet respublikala Sojuz bolqandan sora, allarına eşdyle. Bu ešmeklik VKP-ni 12-ci Siezdini postanovlenjalarında artıqsızda vek ajtyldı. Bu zatlanı Sojuz Respublikle varısnada tergev, Ok-

tjavrda etilinen dogovorqa qoşulurqa kerekli bolqan zat-
lanь varьsında bu saqatdaqь tamallь zakonna qoşula.
Bu tyfendirgenleribiz uvaq milletlege politiceskij begim be-
relle, ne ycyn deseñ: em ullu Sovet organь bek başxa
tyrly quralmaqlьqьñ sebевinden. Bu tuqum quralmaqlьqь
Sojuz Respublikleni bek kyçly emda kerli predstavitel-
stvalьq beredi.

Bu saqatqa dericida, çoldaşla, vizni Ara Tolturuvcu
Kamitetibizni qavumuda vaq milletleni ailaj bir predstavi-
telstalarь var edi--kyn vatxanda çaşaqañ burzuj qraillanь
parlamentlerini qatьnda ylgyge tutarca edi. Bizni Ara Tol-
turuvcu Kamitetubizni icinde bitev Resejde çaşaqañ millet-
leni politikalyь predstavitelleri vardь. Endiva men alqaraq
ajtanca bu çañ etilgen onovladan sora Sovet vlastda.
partijada annanda alqa ketgendile. Da bu Sovetlени arala-
rьnda onov etken Ara Tolturuvcu Komitetge xar vaq mil-
letleden çañ predstavitelstvala qoşuldu, alanь kesleri-
neda Sovet nasionalnost degen xar bir Sojuzdan, avto-
nom respublikadan, daqьda anь kibik xar bir avtonom ov-
lastladan keslerine kore tev teñ predstavitelleden qu-
raladь. Ol хьjsavdan 361 adamь volqan Ara Tolturuvcu
Kamitetge uvaq milletleni intereslerini хаqьnnañ sөleşir
ycyn 99 adamь volqan bir çañ organ qoşuladь. Bu
çañ 99 adam vaq milletleni intereslerini predstavitelleri
volub qoşulqan хьjsavdan, alanь pravalarda Sovetlени
siezdi ajьrqañ bu saqatdaqь Ara Tolturuvcu Kamitetibiz-
ni clenlerini pravalarda birdi. —Bu zat, xar bir zakon.
Sojuz Sovet vla nasionalnost degen em tamada organь-
nda—Ara Tolturuvcu Komitetinde sөleşinenden sora begi-
rigin bildiredi. Ol хьjsavdan xar bir zakon bu Ara Tol-
turuvcu Kamitetni ekige yleşinєn clenleri eki çañda birden
razy volqandan sora zakon volub begijdi.

Bu zat, çoldaşla, vaq milletleni intereslerinde emda
predstavitelstvalьqlarьnda em ullu organda saqlar ycyn
bek ullu begimdi. Tьş qralada volmaqan eki palatadan
Ara Tolturuvcu Kamitet quraqanьvьzñ burzuj qrala viz-
ge tyz ajtalla, ne ycyn deseñ: qnraqanьvьz alajdь. Men
tunene inqiliz radijonu (xava vla sөleşgen) oquqanьnda

kördym—vizni tamallı zakonubuznu çañ zakonı tergegenlerin, emda biz, ol zakonu etkenle eki palatadan quralğan Ara Toltıruvcı Kämitetni çaratmajız dev, annan sorada Amerikanlıñ zakonlarıda çañlıcdı dev, daqı da anı kiviک zatla ajtavız dev radio bla ajta edile. Biz bu tamallı zakonu çazğan zamanda menda birleri volub, burzuj qallanı zakonların igi teren tintib, saqı etib etmegenbiz.

Bizni har bir çasavubuz varı vizni bu saqatdaqı tamallı zakonubuzqa çazılı turadı, emda vizni har bir zakonubuz, burzuzni qallanı zakonlar tyrlenirge amal volmaqanca volmaj, çasavubuz tyrlenñen sañ anı tyrendire varavız, ne ucun deseñ: biz zakonı tyrlenirge amal volmaqanca qaramajız. Bıaj etmeklikdedi vizni kucubuz, biz munu emda eteda varlıqız. Bizni Sojuzubuznu ne tıñnda, neda icinde interesine kerek volsa zakonubuznu tyrlendirirge—biz anı tyrlendirirge qorqmajız. Bizni zakonubuznu bir-bir çereri tyz kelmej eseda, burzuj qallanı zakonlarından ese tıncı, alaj bolsada ol tyz volmaqan çerleri ucunda biz qorqmajız, ne ucun deseñ: bu kün qaqtıxa tuşken xalda vizni muratıvızqa, emda işleri vizge tyz keledi. Burzuj qallanı konstitusialarına qalılıqlarına cıjre kelgen zatların ne kiviک deseñ: adamla adamlanı çekkenlerin, bir talaj million uvaq milletlerin erkinlik vermej qıjnav turğanların, daqı da anı kiviک tuşkerin ösdürmeklikni, emda politiceskij pravolarını haqından teñlik etmegenlerin, çasrıv qarañ xalqlarına bildirmejin qojadı.

Burzuj qallanı konstitusiaların çazğan adamlarına, muratlarında ne volqanın bildirmej, xalqın alda turur ucun keslerini tillerinden, aqıllarından sorada nellaj bir zakon oquv, zakonu oquğan adamlar, anı kiviک bitev nellaj bir oquv var eseda—varııda alaqa verilgendi. Ol zatın alaj volqanın bek tavkel ajtıqqa vulluqubuz.

Bıza, çoldaşla, ol xalda tyjlyvız. Bizni konstitusiaların tıñndan, qarağan zamanda tolmaqan çerleri var eseda, anı mağanasın kesi qıjın bla çasağan xalqlarvızqa bek tavkel tutavız. Sojuz respublikleni keslerini qıjın-

larь bla çаҗақан халқларьнь бир-бирлерне қосулурқа, бирге ішлерге, бирден кыснұ салъь визни халқывьнь мулкун орге кәлтүрүрге кырескенлери емда кеси еркинликлерин сақларқа bla Союз Республикалени қаруларьнь ullu етерге кerti тәрмәш-қанларь, биз вугун закон етив, қақьтха çазъь вегиткени-визден есе, көв кере кышыды дев мен, çолдашла, алaj in-анama емда sizda алaj inanasz дев muratda eteme. Ma vizni кысувуз вьllaj бирикmeklikdedi. Bu бирикmeklikни хaqьппnan etiliv вегиген vizни законувуз кун сьққанда bla кун ватханда кеси қьжьнь bla çаҗақан халқларьнь қьмыдатъь uјatхандь. емда vizни тьш қrallақа қарувувузну дунјань вашьнда çаҗақан бир talaj million кеси қьжьнь bla çаҗақан халқларьнь алларьнда артықсызда век кычлыда etedi.

Андан sora vizни tamallь законувuzда, çолдашла, бир qaum ваҗ voprosларьвьнь хaqьндan ајтылқандь, ol сеveв-ден мен алань ekisin ајtajьm: алань бири Союз grazдан-ствальқнь хaqьндандь, екincisi тьш қrallадan келив vizде çаҗақан адaмлaнь хaqьппnan etilgen zakonду. Союз graz-данствальқнь tutавьз. Хар бир adam vizни Союзувузну қa-лајьндada çаҗасьп ань politiceskij pravaszь, административни pravaszь volsun, судевньј, дақьда ваҗха тырлы праваларь volsun теvве тең хaјьрланандь. Ol сеveвден ань pravaszь емда Совет vlastнь законуну алльнда војнuna тышкен vor-су, қajда çаҗасada теvве тең теңди, бир туқум бир аз vol-мақандь. Blajда Союз Республикалени çerлерини icинде бу кyндxn арь ваҗха тырлы volлуқ tyјылды. Bu зат ваҗха-ваҗ-ха Союз Республикалени grazданларьнь кеслерини grazдан-ствальқларь сьјьылқан мақана tyјылды. Bu grazданla кес-ларьнь республикаларьнь grazданларь volқан кивик, ань bla бирге bitev Союзну grazданларь volalla дев аңыларқа керекди,

Ol хьјsavдан тьш қrallань алларьнда ala Союз қралнь бир grazдань volub көрүnedile. Buda em ullu емда век керекли onovлань бириди, ne уcyn десең: бу onovну кысуь bla Союз Республикалaнь орталарьнда бир-бирлери bla çараҗь-рқа razыьқ volқандь. Тьш қrallадan келив vizни Союз-увuzда çаҗақан адaмлada, республикалaнь қalajьнда çаҗаса-лада, алақада vizни законувуз zakonду, ne уcyn десең:

ala ucun dev vaşxa zakon eterik tyjylvuz. Bizni bir Sojuz qralqa birikdirirge voluşluq volqan voproslarǵvzнь bir-gelerine daqьda bir talaj voprosla, vardy alanьva Sojuz Respublikle kesleri erkinlikleri vla onovlarǵь etedile. Bu zatla varǵьda toľusu vla bu siz qararqa xazьr volub tur-qan tamallь zakonda eskerilgendile.

Bu vaş kerekli volqan zatla varǵьda, Ara Tolturuv-cu Kamitetde, daqьda anь kibik 1-ci siezde 1-ci dogo-vorqa kirmej qalqan voprosadan qalqanlarǵьь хаqьndan ozqan ьlnь dekarьnda erkinlik verilgendi. Alaj bolsada Sovetlени 1-ci Siezdi bu voprosnu vek ullu bir voprosqa tergemekligini sevevinnen qral organlarь begiv onov etiv tururca ol dogovornu tavkel etiv begitiv qojalmaqandь, Ol хьsavdan sovetlени birinci siezdine qarav begitilnir-ge verilgen dogovor vla deklarasijanь vek ullu vopros-laǵьь biri volmaqьdьǵьь sevevinnen 1-ci siezdь vlanь kesi qavьl etkennen sora Sojuz Respublikle keslerinde daqьda bir kere qaramaqьqlarǵьь tьjьnsьь koryv alaqa verdi. Ara Tolturuvcu Komitetiniva vojnuna salьndь. Sojuz Respub-likle bu 1-ci siezdde qavьl etilinen dogovor vla deklara-sijaqa doşxanlarь neda qoratxanlarь volsa, ol tyrlendir-genlerin ьjьv bu dogovor vla deklarasijaqa doşuv Ara Tolturuvcu kamitetni ikinci sessijasьna (tolu ьjьlqanьna) vnprosxa salьv vlanь begitdirirge, begigellejda xalqqa ol dogovornu zakon volub vaşaqanьn eşitdirirge, emda Soj-uz Respubliklени Sovetlerini 2-ci Siezdine voprosxa salьv begitdirirge dev.

Bu onov, çoldaşla, Sovetlени 1-ci siezdini ne qadar bir aqьl volub Sojuz qral qurarqa sye eseda, ol qadar bir eslev qaramaqьdьǵьь bu voprosxa, uvaq milletlени Sojuzqa kirgenlerin kəv çanь ajtxanca etmegenin, emda etmej amalьdьǵьь çoqdu dev ajtmaqanьn, kəgyzedi.

Ma ol zamandan vericin bir talaj aj ketgendi. Ara Tolturuvcu Kamitetni bu tamallь zakonun vigitirik sessi-asь ьjьlьr zamanьnnaп ese kec ьjьldь, alaj kec ьjьl-maqьdьǵььnda ьltavlarь volqandьla. ьltavlarьda nedi desegiz, ola bir talaj vopros voladьla—Sojuz Respublik-лени saqlamaqьlь kibik, daqьda annan sorada Sojuz qral

onov eterge kerekli bolqan zatla belgili bolmaqannı sevebinden.

Ara Tolturuvcu Kamitetni prezidiumu 1-ci Siedzni qavıl etken dogovoru bla emda deklarasiyası bla Sojuz Respubliklenni şaqrej eter usyn alaqa çibergendi, emda aladan bu eki zatnı haqınnan bek mardasız köv materialda, aqılda sıyqandı. Ma ol zatnı usynnen Ara Tolturuvcu Kamitetni prezidiumu, Sojuz Sovetlenni 1-ci Siedzini etken onovunu kucy bla, kesini janvar ajnı 10-da bolqan zasedaniyasında Sojuz Respubliklenni predstavitellerinden 13 adamnan kamis ajrv, anı vojnuna, bu Sovetlenni 1-ci Siedzinde qavıl etilinen dogovoru bla deklarasiyanı haqından, Sojuz Respublikleden aqılda, em la alanı aqılları çaraşdırgıca işlerge dev saldı. Bu zatnı usynnen Prezidiumnu sekretariatı Sojuzni Respubliklege kerekli bolqan qaqıtları çiberiv, alaqa, keslerine bu eki qaqıtnı usynnen bir bolçalda kęgyzuv aqılları Ara Tolturuvcu Kamitetge çiberirge vıjurdu. Em artında Sojuzni Ara Tolturuvcu Kamitetini prezidiumu—Sojuz Respublikleden allaj bir materialda aqılda aldı, ala Sovetlenni 1-ci siezdi etken dogovornuda emda deklarasiyanı aqılda etiv, emda begitkenlerine şaqatlıqda etkendi. Alaj volsada, prezidium bu sıybolqan materialları azqa tergemekligini kucy bla, bu tamalı zakonnu begitiv, anı kucy bla da sojuzni qallanı organları qulluq etiv tevterge tıjınlı kormedi. Dogovornuda emda deklarasiyanı aqılda, vıtev Sojuz Respublikle qavıl etseleda, alanı iclerinde bir talaj kerekli zat çazılmaj qalqanını sevebinnen, çenil volub ol zakonnu kucy bla onov etiliv tevterimegen edi.

Bu şaqatdaqı tamalı zakonubuz neda SSSR-ni konstitusiası degenibiz, kesini icinde alqınnı dogovor bla deklarasiyada bolqan zatladan sorada, sojuz Respublikle bla Ara sojuz vlastnı ortasında biri birlerine voj vermekliklerini haqınnan köv çanı zatla qoşulqan bir qaqıt (dogovor) volub anı kucy bla çenil oquna onovla etiv tevterge erkinlik bergendi.

Ma qıxası bla siz bu şaqatda çarav begitirge hazır bolqan tamalı zakonnu quralqan xararı vıajdı. Ara tol-

İuruvcu Kamitetni Prezidiumunu alqıñ kumisijasъ Sojuz Respublikleden dogovor bla deklarasiyanъ bir bir çerlerini haqıñdan aqılların alqıñdan sora Ara tolturuvcu Kamitetni Prezidiumu 25 adamnan volqan kesini ortasından bir kamis ajırdı. Bu kamisge amalъ volmaj har bir Sojuz Respublikleden predstaviteller kirdile, qalaj desegiz: RSFSR-den 14 adam, USSR-den—5, LSFSR-den—3, BSSR-den—3 adam, daqıda RSFSR-ni delegatların usyneda vaq milletleni qıllarınnanda 5 adam qosulqan edile, ol xıjsavdan 25 adamın icinnen 16-sъ vaq milletleni intereslerini haqınnan delegat vola edile, quru 9 adamda RSFSR-ni muratın ajırtıq alañ ortalarında volqan edi. Ol 25 adamnan quralqan ullu kamis, bu sizge begitirge kerek volqan tamallъ zakonnu Sojuz Respublikleden bu dogovornu haqınnan kelgen qaçıtlaqı qarav, añ proektin hazırlarqı voynlarına tuşken edi. Daqıda ol kamis bu zatın haqınnan işin vaşlaqıncıñnan alqın, har bir respublikanın delegatların vojnuna salınan edi keslerini muratların bu kamisge berirge dev, emda varıysda ortada bir kençeş etiv bu tamallъ zakonnu kerekli çerlerine qararca. Ol vıjırlıqarınca viz etdik, RSFSR-ni kamisi etken zakonnu proekti majınъ 3-de Sojuz Respublikleni Ara Tolturuvcu Kamitetlerine çıbergen edik, andan sora vytev kamis volqan çıjılъ Jjunny 8-den 16-na dericin işlegenlerinde, Belorus, Ukrajna, RSFSR respublikalarında çañ zakonça keslerini proektlerin verdiler, emda Zakavkaz fedarasiyasında ol proektini haqıñdan kesini muratın verdi.

Ol xıjsavdan Ara Tolturuvcu Kamitetni ullu kamisini erkinliginde ol dogovornu haqıñdan har varıysında aqılların, eslenen tyz kelmegen çerleri, tyz etkenleri, emda kesleri çanlarınnan bergen proektleri, arda sessija begitken voldu (sessija RSFSR-ni proektin begitken edi).

Kamis bu dogovornu har bir çerin biri biri ızınnan syzgen zamanda, bir qaum çerlerini haqınnan Ukrajna bla Belorussija respublikleni proektaların alqı salıv etken edi.

Bu dogovornu haqınnan Ara Tolturuvcu kamitetni kamisjasından sorada, Rosejni kommunist Partijasъ nъ

dekabr ajnъ 30-da Moskva şaxarında ol 1-ci siezdde oquna Sojuz Respublikleni bir birlerine qoşulub bir Sojuz qral volurqa etken dogovarlarъnъ kucy vlada Sojuz Respublikleni Ara Tolturuvcu Kamiteti sovet vlastnъ tamalnъ tyrlendirge amalnъ volmaqanъn eşitdire, emda Sojuz Respublikleni Ara Tolturuvcu Kamitetleri tamalnъ zakonca qoşarqa tьjnşь kergen qoşaqlanьda, emda tyrlendirge tьjnşь kergen çerlerinde aqььna alьv Sovet Socialist Sojuz Respublikle bir birlerine qoşulqan zamanda etken deklarasiyalarda, dogovorlarında bir birlerine qoşub bir tamalnъ zakon eterge onov etdi.

Tamalnъ zakonnu sessiasь bu al statjasьn birden begitiv çençil oquna anь kucy vla is etiv tevrerca etdi.

1. Sovet Socialist Sojuz Respublikalanъ Tamalnъ Zakonlarь.

Birinci voluşu.

Sovet Socialist Sojuz Respublikalanъ quralqanьnъ haqьndan deklarasiyasь (dunjaqa ajtьv eşiidirgenleri).

Sovet Respublikle quralqallь dunjanъ vaşьnda volqan qrallanъ ortalarъ vuzulub ekige yleşinnendile; bir çanь volqandь kapitalizm (kapitalizm degen allaj bir forma çaşavdu-qralnъ çerleri, aqaclarь, fabrikalarь, zavodlarь, meşinalarь, daqьda anь kivik vajьqanъ øsdyrgen zatla bir vølek adamnъ qolunda volub, ala anь keslerine mylk etiv, qalqan xalqnъ køvysynda keslerine çalьv etiv, alanъ qьjnularьnъ aşav, zauq etiv çaşamaqlьq degen maqanadь, (bir çanьda sosializm boldu) sosializm degen allaj bir forma çaşavdu,—qralnъ icinde nellaj bir çerl, fabrikasь, zavodu, daqьda anь kivik mylknu ørge øsdyrgen zatlanъ vağьşьn sьjnьv kesi qьjnъ vla çaşaqvni xalqnъ ortasьna salьv, anь orta mylk etiv vytev xalq kesini qьjnъ vla østyre çaşamaqlьqdь, emda bir adam bir adamqa çalьv volmaqьqnъ qurutmaqьqdь).

Anda kapitalizma volqan qrallada çaşaqan uvaq milletleni ortalarında çavluq, teñsizlik, çekmeklik, oñsuz

milletləri sığınməklük, artıqlıq, zorluq aları cəsməqlıq, aları qıjınları, mülklerin aşamaqlıq, daqlıda anı kıkık qazavat izləməklük, emda qazavat etməklük kıkık zatları çəsməqlıqlıdır.

Məndəva, sosializma vələqan çarında çəsaqlan xalqları ortalarında bır birlərینه inanmaqlıq, raxatlıq, vaq miltetleqe erkinlik, emda tıñlıq, raxat çəsməqlıq, xalqla bır birləri vıla qarınaş xıjsavda işləməklük kıkık arıv çəsaqla quralıqlandı.

Dunjanı kapitalizmanı tutıxan qılları bır talaj on çılları icinde işlərində çəsaqlan vaq miltetləri çəsavlarınlı xaqıdan vələqan voproslarında, qalıqan bırı bırı çegıv, mülkyn emda oquun allına əsdyrgen xalqlarına qoşuv onov eterge etken umutu bır zatxada kelışmeın qalıqlandı. Anı qoj vaq miltetləri xaqınlan işləri ol qadar qatışıqlandı, kapitalist qıllarınlı məndan arı çəsməqlıqlarınlı qorıv verırca. Burzıjla (qıal ieleri vələqan kapitalist qıllarınlı vajları) qıllarınlı iclerinde çəsaqlan xalqlarınlı bır birlərینه çərəşdıralmıjınlı qalıqlandııla.

Xalqnlı kəvısyn kesını tögeregıne çıjıqlan Sovetle vıla proletarlarınlı diktaturaları (çarılarınlı onovları) vələqan çarında vaq miltetle qıjınlıqlıdan qıtulıv, bır birlərینه inanıv, qarınaş xıjsavda işləv tururıqa xısavlarınlı vələqan vılğılı vələqandı.

Ma vıllaj zatlarınlı kucı vıla Sojuznı Respublikala dunıanınlı vaşında imperialist qılladanda kesıvızını icıvızde çavlarınlıvızdanda vaşvıvıznlı saqlarıqa xısavvıvızdan keledı, ma vıvıllaj zatlarınlı kucı vıla icıvızde qazavatvıvıznlı toxtatıv, tınc çəsav, mülkynıvızny ərge əsdyırır çarınlıdan kyresırge tevregıvız.

Alaj vılsada qazavat etılıqen çolla soqmaqlıvız ketmedıle. Bu qazavatdan cəsılv, tevlenıv qalıqan tyzle, toxtatıv qalıqan zavodla, vızulıv ketken mülkynıv ətırvıvıvız meşınala, emda mülkynıv ətırvırge kerek vələqan acxarınlı tausulıv qalmaqlıqlıdır, bır qıllanı respublikanı mülklerin ərge ətırvırge kyreşməklüklerin alaj bek vıqlamıjıdır.

Xalqın mylkyn respublikle başxa başxa çaşav tyrqallaı ajaq usyne mindirmeklik vek qıjın volojandı.

Ekinci çanından, tış qralları ortasında vizni xalıbız begimli volımamaqlıqdan, emda kapitalist qralları çanından vizge savarqları qorquundan bu tögeregibizni alıv turqan kapitalist qralları vetlerinde birikmekligibiz amal volmaj kerek vola edi.

Em artında, sovet vlastı quralqan çolu millet ajı ıymaj quralmaqlıqı sebevinden sovet vlastı kesi qıjın vla çaşaqan adamları birigiv bir sosialist yjdegi volıv çaşamaqlıq çolqa tyzetedı.

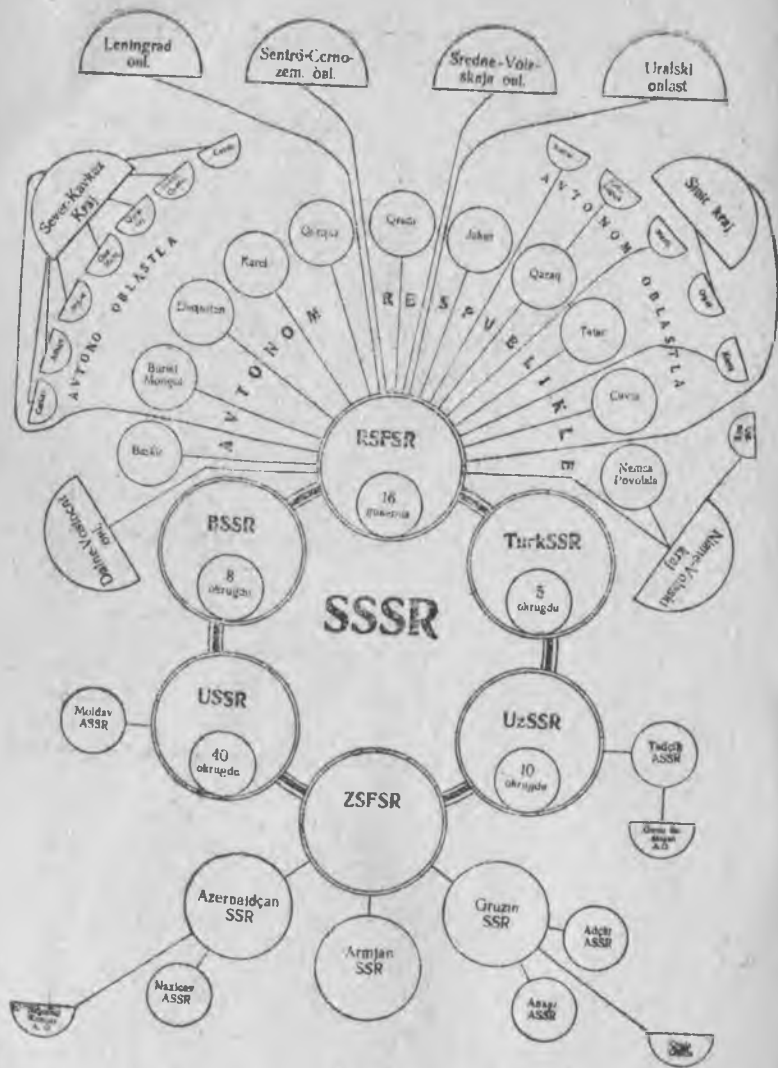
Bytev bu zatla emda sıltavla varısında Sovet Respublikleri bir birlerine qoşulıv bir Sovet qral volıv tışından qorquvlarındanda kesleri saqlarca etmekliknida icinde xalqları, emda vaq milletlerini mylkleri öрге ösdyırge kyreşmekliknida alajsız amal volmaqanca vorc etedile.

Mından alqa köv volmaj Sovet Respublikleri kesleri Sovetleri Siedzlerine çıjılqan xalqları tolu razıqları vla bir aqlı volıv „Sovet Sosialist Sojuz Respublika“ quramaqlıqları bu Sojuz tenlikleri bir volqan xalqları kesleri tolu razıqları vla quralqanına şaqatlıq etedi. Bu şaqatdaqlı Sosialist Sovet Respublikalaqla xar birine Sojuzdan sıqarqla syjgen kynynde sıqlıv keterge erkinlikda veriledi, anı kıkik tıpnan arı quralıqla volıuq respublikalaqlada bu Sojuzqa kerige çolda asıladı, anpan sora bu çanı Sojuz qral 1917 ci çılda Oktjabrda xalqları bir birleri vla çarasdırvı raxat çaşatıqla başlaqlan çolun tıjınlıv vla vardırlıqı, emda andan sorada bu Sojuznu quralmaqlıqlı dunjaları kapitalizma qralları alları vurıv volıuqla kerti begimdi, emda savlaj dunjaları başında kesi qıjın vla çaşaqan xalqları birikdiriv bir Sosialist sovet Respublik qurarlq kerti çolqa minenineda azım çolqu.

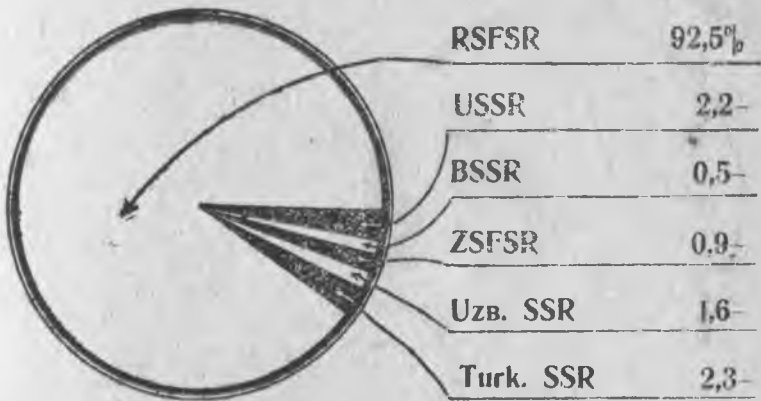
Ekinci Bۆlүmy

Begim.

Rossey Sosialist Federativ Sovet Respublika (RŞFSR), Ukrayn Şoialist Sovet Respublika (USSR), Beloruss Şoialist Şovlt Respublika (BŞSR), Zakavkaz Şoialist Federativ Sovet Respublika (ZŞFSR), Sovet Sosialist Respublika Azerbejdzan, Sovet Sosialist Respublika Gruzia, Sovet Sosialist Respublika Armenja, Turkmen Sovet Sosialist Respublika (Turk SSR), emda Uzbek Sovet Sosialist Respublika (Uz ŞSR) бҗла варь бир бирлерина қошулуп бир сојуз қрал болadıла—Сојуз Совет Sosialist Respublika" дөв.

SSSR-ni ÇERINI BOLUMU

Respublikaların atları	Çerlerini tert- kyl kilometr vla nolamı	Adamı xar nır tertkyl kilometraqa	
		Bytev adamları	Ellede çaşaqan adamları
RSESr	19,757,953	5,1	4,2
USSR	451,731	64,2	52,3
BSSR	126,792	39,3	32,6
ZSFR	184,492	31,7	24,1
Uzb. SSR	340,388	15,5	12,3
Turk. SSR	491,216	2,1	1,8
Sojuz SSR	21,352,572	6,9	5,7

SSSR-ni ADAMBYNBY SANBY

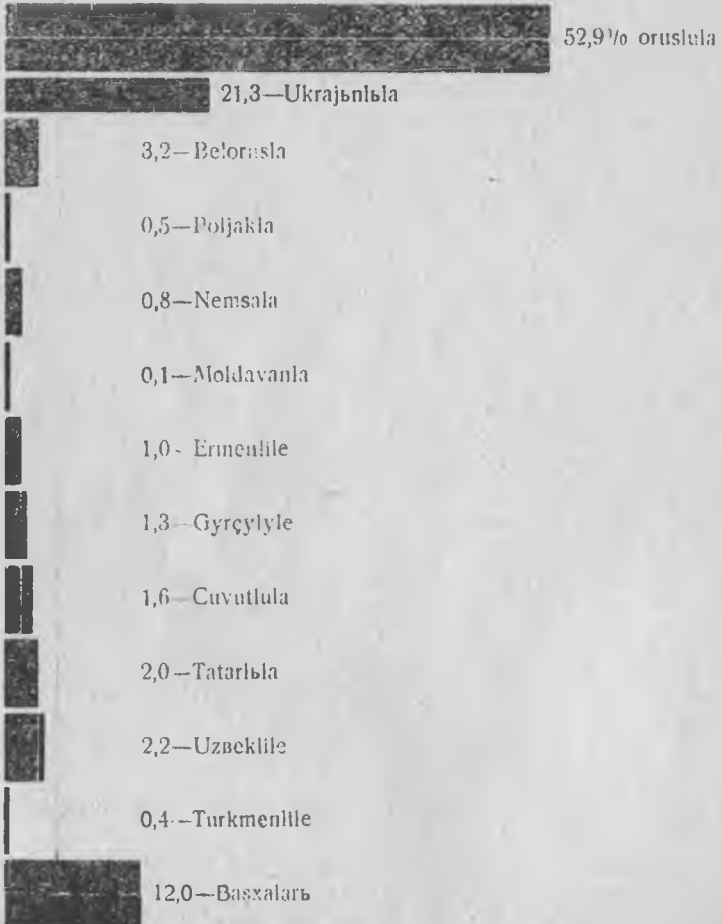
Respublikalarny atlagy	Adamyany			
	Barabada	Aly icinde		Prosent wj- sanonda
		Şaxarblary	Elleri	
RSFSR	100.775.780	17.441.414	83.334.366	68,7
USSS	29.018.187	5,373.553	23.644.834	19,7
BSSR	4.983.240	847.830	4.135.410	3,4
ZSFSR	5.861.529	1.410.876	4.170.583	3,9
UzB. SSR	5.278.801	1.102.218	4.170.583	3,6
Turk. SSR	900.026	136.982	764.044	0,7
Sojuz SSR	146.811.563	26.312.873	120.499.690	100

№	XALQLAR	S SSR	RFSR	USSR	BSSR	ZSFSR	Uz. SSR	Turk. SSR
1	Oruslala	77,760,078	74,042,445	2,677,166	383,806	336,178	246,521	73,952
2	Ukrainlilar	31,194,778	7,873,229	23,218,850	34,681	35,423	25,804	6,781
3	Beloruslar	4,738,896	673,514	75,842	4,017,301	—	3,514	838
4	Poʻljaklar	782,281	197,782	476,435	97,498	6,324	3,412	830
5	Nemslar	1,238,485	806,251	393,924	7,075	25,327	4,646	1,263
6	Moldavlilar	278,903	20,535	256,793	63	316	173	22
7	Ermentiler	1,567,944	195,393	10,631	94	1,332,593	14,991	13,787
8	Gyrcylar	1,821,169	20,937	1,265	52	1,797,960	697	258
9	Cavutlilar	2,600,495	566,925	1,574,391	407,059	30,489	20,262	1,819
10	Tatarlilar	7,916,268	2,846,524	22,281	3,777	10,574	28,400	4,712
11	Uzbeklilar	3,904,475	324,216	23	—	72	3,475,198	104,966
12	Turkmentlilar	676,069	18,170	21	1	102	25,954	631,920
13	Baqxatlar ¹⁾	17,331,722	13,225,759	309,555	31,828	2,282,404	1,423,229	58,747
		146,811,553	100,885,780	29,018,187	4,983,240	5,861,524	5,272,801	900,026

1) SSSR-de tyrlly-tyrly xalqlar—186 voladly; anly tyshnda—90,190 ad. nitey¹⁾ xalq perezisinde kegyzylmegendi, daqyda 389,989 ad. inostransalalar—bilar naryda nitey itogqyda 146,811,563 kiredi.

SSSR-ni adamyň saňy

1926-сы ыныň Dekabrnyň 17-de tergelgen xalqla

Birinci Başь

Sovet Sosialist Sojuz Respublikanь em tamada organlarьnь çyrytken işleri.

1. Sovet Sosialist Sojuz Respublikanь em tamada organlarьna çyrytyrge gerek bolqan işle:

a) Tьs qrallanь ortalarьnda Sojuznu ökyllыgyn çyrytyrge, andan sorada qalqan qralla vlada politiceski, daqьda anь kивik vaşxa vegimler etiv diplomativeski (tьs qralla vla çyryrge gerek bolqan işle) işlerinde çyrytyrge.

b) Sojuznu tьs belgilerin tyrlendirmeklikni haqьndan, daqьda anь kивik Sojuz Respublikleni ortalarьnda belgilerin tyrlendirge gerek bolqan voproslanьda haqьndan.

v) Sojuz Respublikaqa kirirge syjgen qral vla vegim etmeklikni haqьndan.

g) Qazavat eterigin, neda çaraşььoqьn xalqqa vldirirge.

d) Sojuz Respublikanь tьşьndan, emda icinde ökkyc acxa almaqьoqьn, anь kивik tьşьnнан, emda icinde ökkyc acxa aloqan zamanda anьda vegim etmekligin.

e) Tьs qralla vla etilinen vegimleni begitirge.

z) Tьs qralla vla emda icivizde etilinen satuvlaqqa vaşьььq etiv onouн çyrytmeklik.

z) Sojuznu xalqьnь arada mylkyny haqьndan, emda Sojuzqa maqanasь bolqan vaşxa vaşxa fabrikleni, zavodlanь haqьnнан bir plan etiv tyzetirge, emda Sojuznu çer, daqьda anь kивik vaşxa vajььqlarьn konsesijaqa (arendge) kesini atь vla, neda Sojuznu bir Respublikasьnь atь vla berirge.

i) Çollanь emda roctanь—tilgramnь haqьndan onov çerge kerekdi.

k) Sojuznu askerlerin qurav alanь sautlandьььoqqa kerekdi.

l) Sojuz Respubliklenida Sojuznu kesini bydjetinda (qralnь kerekliisine çojulqqa hazььlanqan acxasь) begitirikdi: qralnь nellaj bir xajьь emda nalogu bolqanьnь belgili ete-

rikdi, emda aladan nellaj bir nalog allıqı, amıada nellaj bir qoşarlıq, anı tışındada planı varısnada çanıdan Sojuz Respublikleni bydzetlerin qurarı ucun nalog qoşulırqa kerekli volqanı bla volmaqanı belgili eterikdi.

m) Qallaj tuqum asxası, veksilleri anı kiviik basxa tuqum qaqtı asxaları volıuqına onov eterikdi.

n) Çerleni teñ etmeklik bla çerle bla xajırlanmaq- lıqı haqınnan al onoun belgili eterge kerekdi, daqıda anı kiviik Sojuz Respublikanı çerini tuvunde volqan xaz- naları, emda aqaları bla sıvları xajırlandıırqa onov eteredikdi.

o) Sojuz Respublikaları arasında kósmeklik bla anı haqından asxa xazırlamaqlıqı ucunden ortaqa bir zakon etiv belgili eterikdi.

p) Sydleni qalaj quralmaqıların, emda sydney qalaj çyrytyryklerin belgili eterikdi, daqıda anı kiviik Sojznu dav işleri emda amallıqları haqından volıuq zakonları- da eterikdi.

r) İş işlemeklikni haqından zakonunda belgili eterikdi.

s) Oquvni haqında qalaj başlanıı belgili eterikdi.

t) Xalqı savluqın saqlamaqlıqı haqında qalaj etiv tevriegin belgili eterikdi.

u) Qallaj vazman volırqa kerekli volqanı tyze- tirikdi.

f) Xalqı kesin emda mylkun qalaj tergelik çolun belgili eterikdi.

x) Tış qıllanı adamları vizde Sojuz grazdanstva- lıqqa qallaj erkinlikleri volıuqına zakon etirikdi.

s) Savlaj Sojuz çerinde volqanı amnistija (kesmeklik) eterge ekinlik qolundadı.

c) Sovetle siezlerinde neda Sojuz Respublikaları Ara Tolturuvcu Kamitetleri onovlarında bu tamallı zakonı çy- re kelgen onov etsele, ol onovni vizarlıdı.

ş) Sojuz Respublikaları ortalarında erişken işleri vol- sa anıada onov etiv ajırlıdı.

2. Bu tamallъ zakonnu begitirge, neda tyrlendirirge gerekli bolqan çerleri bolsa ol zat SSSR-ni Savetlerini siezdlcrini erkinligindedi.

Е к и н с и в а ş ь

Sojuz Respublikanъ pravasyнь tamadalъqънь haqъndan emda Sojuzni grazdanstvalъqънь haqъndan.

3) Sojuz Respublikalanъ bir qaum zatlanъ haqъndan tamadalъq pravasyь bu tamallъ zakonda ajtylqanca Sojuz Respublikni kesini erkinliginde qalady. Ol bir qaum zatladan qalqandan sora xar bir Sojuz Respublika kesini qal onovlarъn kesi erkinligi vla onov etedi. Sojuz Respublikalanъ tamadalъq erkinliklerin SSS Respublika saqlajdy.

4. Xar bir Sojuz Respublikke Sojuzdan sujgen zamanъnda syqarqya erkinlik veriledi.

5. Bu tamallъ zakonnu kycy vla Sojuz Respublikke keslerini tamallъ zakonlarъn tyrlendirirge erkindiler.

6. Sojuz Respublikleni çerlerini belgilerin tyrlendirirge alanъ keslerini razыbqlarъ volmaj volluq tyjyldy, daqъda anъ kivik bu zakonnu 4-ci statjasъnda tyrlendirirge bu sojuzqa kirgen respublikleni varъsъnda birden razыbqlarъ kerekdi.

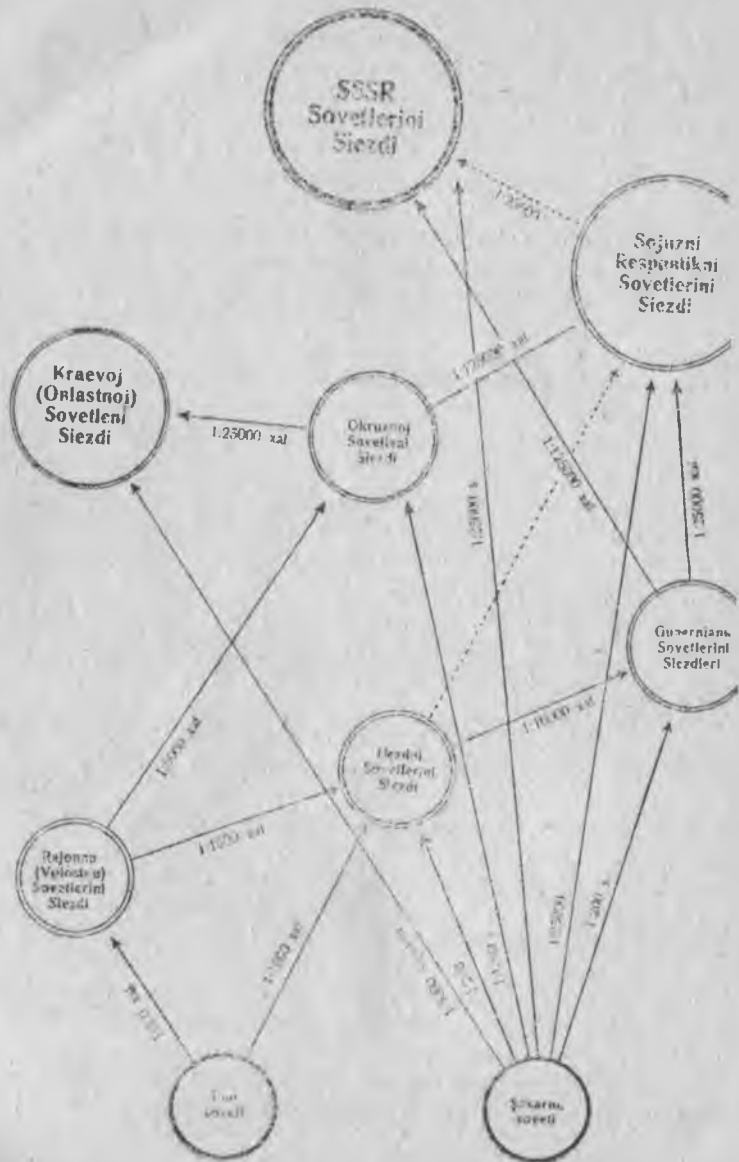
7. Bytev Sojuz Respublikalanъ adamlarъna bir sojuz grazdanstvalъq veriledi.

У с у н с у в а ş ь .

Sovet Sosialist Sojuz Respublikanъ Sovetlerini Siezdi-ni haqъndan.

8. Sovet Sosialist Sojuz Respublikni em tamada organlanъ Sovetleni Siezdidi.

9. Sovet Sosialist Sojuz Respublikanъ Sovetlerini Siezdi, şaxarlanъ, togereginde çasaqan elleni xar bir 25,000 sovet ajtyroqya erkinligi bolqan adamъndan birer adamъ çыjыlv, emda gubernijala vla okruglanъ xar bir 125,000 adamъndan birer adamъ çыjыlv quralady,

Respubliklenni zakonlarında onovlarında bir birine cıv kesini prezidiumu bla Sovnarkomnu erkinliklerinde volluq onovlarında belgili etedi.

18. Sojuz Respublikni politikasını emda mylkuny haqından etilgen dekretle neda anь kiviک Sojuz Respubliklenni qıl organlarını cıruyv turqan işlerin tamьь bla tylendirirge kerek bolsa, alañ vatsььnda amalyь volmuj Sojuz Respublikni Ara Tolturucu Kamiteti qarav begitirge kerekdi.

19. Ara Tolturucu Kamitetni bitev etken dekretlerin, postanovlenijaların, emda onovların Sojuz Respubliklenni har bir czerinde amalyь volmaj toltururqa kerekdile.

20. Sojuz Respublikni Ara Tolturucu Kamitetini kesini prezidiumunu, daqьda Sojuz Respublikalanь sovetlerini Siezdinde etken dekretlerin, postanovlenijaların toxtatьь, emda vuzuv qojarqa erkinligi vardьь.

21. Sojuz Respublikni Ara tolturucu Kamitetini sessiasьь Ara Tolturucu Kamitetni prezidiumun bir cььda yc kere cьjadьь. Kozьvsvyz sessiasьь, Sojuz Sovet, neda Sovet Nasionalnostньь prezidiumıların neda Sojuz Respublikalanь birini Ara Tolturucu Kamiteti cььjımaqlıqьь izlesele, sora ol zamanda Sojuz Respublikni Ara Tolturucu Kamitetini prezidiumu postanovlenie etiv, sessijanь cьjadьь.

22. Zakon volurqa hazırlanьь Sojuz Respublikni Ara Tolturucu Kamitetine qaralьrqa kirgen onovla zakon volub ol zamanda başalajdьь emda xalqqa Ara Tolturucu Kamitetni atьь bla bildiriledi-alanь Sojuz Sovetda-sovet Nasionalnostda birden qavıl etiv begitsele.

23 Sojuz Sovet bla Sovet Nasionalnost bir voprosnu usynden bir birleri bla kelışmegen zatlarьь bolsa ol zamanda bir cıaraşdıruvcu kamis qurav ne voprosnu usynden cıaraşmaqan esele anь aqa beredile.

24. Ol erişilinen voprosnu haqından kamisda bir aqlıqa kelışmese, sora ol voproqasa Sojuz Sovet bla Sovet Nasionalnost cıañdan keslerini zasedanjalarььnda birden qarajdььla, daqьda ol zasedanjadada kelışmesele sora ol voprosnu qajsьь bolsada bir cıañньь izlemekligi bla kozьvyu cıetken Sovetlenni Siezdine neda kozьvsvyz Siezd cььjıa aqa qararqa berilirge kerek voladıьь.

25. Şojuz Sovet vla Sovet Nasionalnost keslerini ses-sjalarънъ çыжъв алақа онов етв иш етдирир усун орталаръндан 9-сар адамнан волқан бир презidium ајрадъла.

26. Sovet Socialist Şojuz Respublikni Ara Tolturuvcu Kamitetini eki sesjasънъ arasъnda em tamada vlastъ Ara Tolturuvcu Kamitetni prezidiumudu. Ol prezidium Ara Tolturuvcu Kamitetini 27-clenlerinden quraladъ, ol clenleri icineda Sojuzni Sovet vla Sovet Nasionalnostnъ prezidium-larъ savlajda kirelle. Sovet Socialist Sojuz Respublikni Ara Tolturuvcu Kamitetine vla Narodni Kamisarlarnъ Sovetine prezidium qurar усун (vu zakonnu 26 vla 37 st. st.) Sojuzni Sovet vla Sovet Nasionalnost çыжъв zasedanie etedile, Sojuzni Sovet vla Sovet Nasionalnostnu virge etken zasedanjalarъnda eki çanъda сөвny vaşxa-vaşxa etadъla.

27. Sovet Socialist Sojuz Respublikni Ara Tolturuvcu Kamiteti nellaj rir Sojuzni Respublikala var ese Sojuz Respublikni Ara Tolturuvcu Kamitetine allaj bir predsedatel ајъгъladъ, Sovet Socialist Sojuz Respublikni Ara Tolturuvcu Kamitetini clenlerini arasъndan.

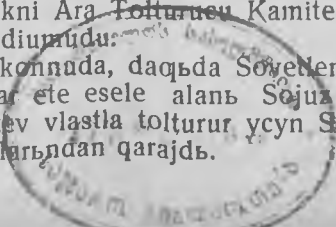
28. Sovet Socialist Şojuz Respublikni Ara Tolturuvcu Kamiteti Sovet Socialist Sojuz Respublikni Sovetlerini Siezdine voj veriv anъ allъnda etken işlerine çuvav verirge borşludu.

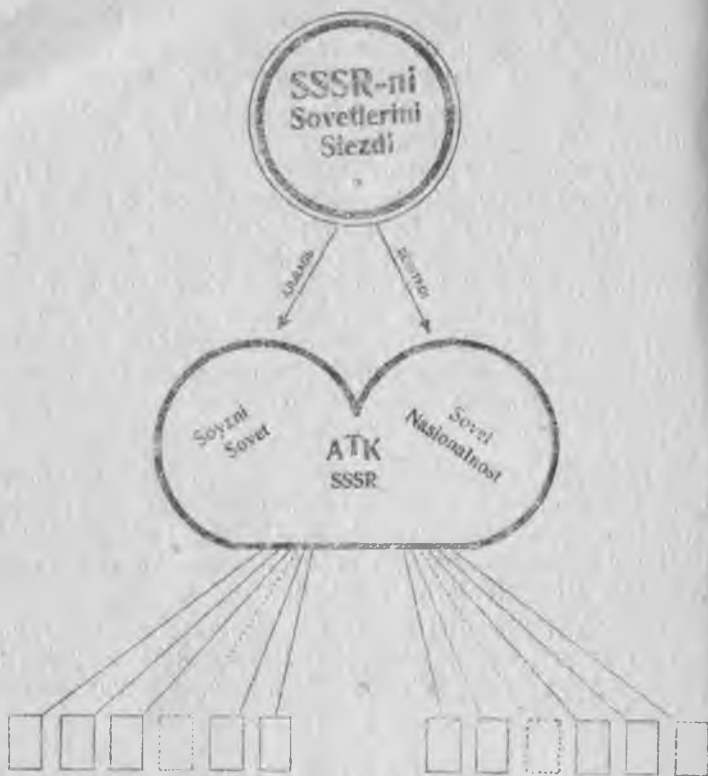
Beşinci vaşъ

Ara Tolturuvcu Kamitetni prezidiumunu haqъndan.

29. Sovet Socialist Sojuz Respublikni Ara Tolturuvcu Kamitetini eki sesjasънъ arasъnda zakon etiv, anъ tolturuvçan Sojuz Respublikni Ara Tolturuvcu Kamitetni em tamada vlastъ anъ prezidiumudu.

30. tamallъ zakonnada, daqъda Sovetleri Siezdlerinde nellaj air onovlar ete esele alanъ Sojuz Respublikni qolunda volқан bitev vlastla tolturur усун Sojuz Respublikni prezidiumu ызларъндан qarajdъ.

Soyuz Respublikalarnı adam san-larına köre predstavitelleri.

SSSR-ni Soyuzny emda Avtonom Respublikalarnı 5-er predstav-telleri vla har avtonomni oblastı nıda 1-er predstavitelleri.

31. Sovnarkomnıda, alarnı vaşxa parkomatlarında, emda Soyuz Respublikalarnı Ara Tolturuvcu Kamitetleri vla Sovnarkomların etken postanovlenjalarında Soyuz Respublikalarnı Ara Tolturuvcu Kamitetini prezidiumı toxtatırqda emda vuzuv qojarqda erkinligi vardi.

32. Sojuz Respublikanъ Sovetlerini Siezdlerinde etken postanovlenjalarnъ Ara Tolturuvcu Kamitetni prezidiumu toxtatъv sora Sojuz Respublikni Ara tolturuvcu Kamitetine vegitir usyn salьrqa erkinligi vardъ.

33. Sojuz Respublikni Ara Tolturuvcu Kamitetini prezidiumu çazadъ dekretle, postanovlenjala, onovla. andan sorada Sojuz Respublikanъ xalq Kamisarlarnъ keçeşi vla Sojuz Respublikanъ Ara Tolturuvcu Kamitetlerini, emda alarnъ prezidiumlarnъ çazъv kesine çibergen dekretleni proektlerine postanovlenjalarnъnа qaraqanda emda vegitkenda etedi.

34 Sojuz Respublikni Ara Tolturuvcu Kamitetini anъ prezidiumunu, emda xalq kamisarlarnъ keçeşi etken zakonla emda postanovlenjala Sojuz Respublikni icinde xalqlarnъ vardа birden seleşken til vla vasmaqda uruladъla (orusca, ukrajnca, belorusca, gırçusa, ermenca, tatarca).

35. Sojuz Respubliklени Ara Tolturuvcu Kamitetleri vla alarnъ prezidiumlarnъ, andan sora Sojuz Respublikni xalq kamisarlarnъ keçeşi vla Sojuz Respublikanъ xalq kamisarlarnъ keçeşini arasynda bir eriş voproslarnъ volsa, alarynda sojuz Respublikni Ara Tolturuvcu Kamitetini prezidiumu Sjrvъ onov etedi.

39. Sojuz Respublikni Ara Tolturuvcu Kamitetini prezidiumnu Sojuz Respublikni Ara Tolturuvcu Kamitetini allynda xar bir işini xaqьndan çuvav berirge kerekdi.

А І Т Ы П С Ъ В А С Ъ .

Sojuz Sosialist Sovet Respublikanъ xalq kamisarlarnъ keçesini xaqьndan.

37. Sojuz Respublikanъ Ara Tolturuvcu Kamiteti kesini etken onovlarnъn tolturur usyn, kesini arasyndan keçeş xalq kamisarlarnъn ajradъ, alada vlalla: Sojuz Sovet Sosialist Respublikni xalq kamisarlarnъ keçeşini predsdateli; predsdatelni omuna qaluvcula; tьs qalla vla onovbuznu çyrytken xalq kamisarnъ; teñizde-qaradada qazavat onovlarnъ çyrytken xalq kamisarnъ; tьs qalla vla da icibizde-datuvubuznu çyrytken xalq kamisarnъ; çollanъ onovun etken

Xalq Kamisary; tilgiram vla rostaqa onov etken Xalq Kamisary; işcile vla ellileni inspeksjalarъnъ Xalq Kamisary xalqъnъ mylkuny haqъndan quralqan em tamada keңesni predsedateli; iş işlemeklikni haqъndan xalq kamisary; asxa onov çyrytken Xalq Kamisary; xalqъnъ mylkunde kesinda cotxa aluvcu ara pravlenini tamadasъ.

38. Sojuz Respublikni xalq kamisarylarъnъ keңesi, Sojuz Respublikni Ara Tolturucu Kamiteti bergен erkinlikni kucy vla, andan sorada kesine verilgen erkinlikni kucy vladada çazadъ dekretle vla postanovlenjala, emda alañ varъsъnъnda Sojuz Respublikni çerinde çasaqanla tolturmaj, emda alaqa voj vermej amallary çoqdu.

39. Sojuz Respublikni xalq kamisarylarъnъ keңesi vaxta vaxta Sojuz Respublikalanъ xalq kamisaryatlarъ vla Sojuz Respublikalanъ Ara Tolturucu Kamitetlerini emda alañ prezidiumlarъ çivergen dekretlerine vla postanovlenjalarъnada qarajdъ.

40. Sojuz Sovet Socialist Respublikni xalq kamisarylarъnъ keңesi xar bir etken işini usynden Sojuz Sovet Socialist Respublikni Ara Tolturucu Kamitetni emda alañ prezidiumunu allъnda vorcludu.

41. Sojuz Sovet Socialist Respublikni Xalq Kamisarylarъnъ keңesi etken postanovlenjalarъnъnda, onovlarъnъnda Sojuz Sovet Socialist Respublikni Ara Tolturucu Kamitetni emda alañ prezidiumu toxtatъrqa emda vuzuv qojarqa erkinlikleri vardъ.

42. Sojuz Sovet Socialist Respublikalanъ Ara Tolturucu Kamitetlerinida alañ prezidiumlarъnъnda Sojuz Sovet Socialist Respublikni xalq kamisarylarъnъ keңesi etken zakonlanъ, neda onovlanъ çaratmasala, alañ vijruqlarъnъ toxtatmaqallaj Sojuz Sovet Socialist Respublikni Ara Tolturucu Kamitetni prezidiumuna taъrqlav verirge erkindile.

Ç e t i n c i v a ş ь .

Sojuz Sovet Socialist Respublikni em tamada Sydyny haqъndan.

43. Sojuz Sovet Socialist Respublikni savlaj çerini icinde revolysjanъ zakonun begitir murat vla Sojuz Sovet

Sozialist Respubliklени Ara Tolturucu Kamitetini qatъnda em tamada syd quraladъ anъ kesineda eterge kerek volqan zatla blalla.

a) Sojuz Respublikalanyъ tamada sydlerine onov etiv, ajъrtmaqan vorproslaryъ bolsa Sojuz Respublikni zakonunda volqanca anъ alaqa ajъrtqa anъlatъrtqa kerekdi.

b) Sojuz Respublikalanyъ em tamada Sydylerini etken sydlerin Sojuz Respublikni em tamada sydyny Prokurorru ters koryv, neda Sojuz Respublikni zakonuna cyjre keliv, neda ol etilgen syd vaъxa bir respublikanyъ interesine cyjre kelmekligini хъjsavyъndan ol tarъqsa, Sojuz Respublikni em tamada sydy anъ qaraqanda etedi, emda ol onov vuzulurqa kerek bolsa anъ Sojuz Respublikni Ara Tolturuvcu Kamitetine vildirgenda etedi.

v) Sojuz Respublikalanyъ etken postanovlenjalaryъ zakon volqanyъ vla volmaqanyъ хaqъndan Sojuz Respublikni Ara Tolturuvcu Kamiteti bilirge syjse bu Tamallyъ Zakonda volqanca em tamada syd ol postanovlenjanyъ хaqъndan aqъlyъ anъada vildiredi;

g) Sojuz Respublikalanyъda ortalaryъnda syd iъlerinda ajъradъ;

d) Sojuz Respublikni tamada onovlaryъnyъ, qulluqnu usynde etken amanъqlaryъnada syd etedi.

44. Sojuz Respublikni em tamada sydyny quralyъv iъlejdi.

a) Sojuz Respublikni em tamada sydyleri varъda bir-den ъjylyъv (plenumu);

b) Sojuz Respublikni em tamada sydyny dav iъleri vla amallyъq etkece qaraqan sydyleri ъjylyъv;

v) qazavatnyъ хaqъndan etilinen amanъqlaqa syd etken sydyleri ъjylyъv.

45. Sojuz Respublikni em tamada sydy varъda 15 adamnan voladъ, predsdateli vla anъ ornuna qaluvcu negerlerida daqъda anъ kivik Sojuz Respublikalanyъ em tamada sydlerini predsdatellerida, daqъda qalnyъ bir virine qoъulqan Politiceskj Upravlenjasyъndanda bir adam bu sannы icine kirelle. Predsedatel vla anъ ornuna qaluvcu,

dağda çeti clenin Sojuz Respublikni Ara Tolturuvcu Kamitetni preaidiumu sanajdı.

46. Sojuz Respublikni em tamada sydyny Prokuroru bla anь ornuna qaluvcu çenerin Sojuz Respublikni Ara Tolturuvcu Kamitetini prezidiumu sanajdı. Sojuz Respublikni em tamada sydyny Prokurorunu vojnunda vorcudu Sojuz Respublikni em tamada sydy qararqa kerek volqan xar bir işni haqьndan zakonda volqanca kesini aqьььь sydke ajьььь, emda syd işleni ajьььь zamanda davda ajьььь, dağda Sojuz Respublikni em tamada sydy savlaj çььььь onov etken zamanda bu ajtxanca etmesele ol voprosnu Sojuz Respublikni Ara Tolturuvcu Kamitetini prezidiumuna protest beriv köcyryrge tyrlendirge erkinligi vardь.

47. Bu 43 statjada ajьььь voprosanь Sojuz Respublikni em tamada sydyne salьь onov etdirirge erkinlikleri vardь:—Sojuz Respublikni Ara Tolturuvcu Kamitetini, anь prezidiumunu, Sojuz Respublikni em tamada sydyny Prokurorunu, qalqan Sojuz Respublikalanь Prokurorlarььь emda Sojuz Respublikanь qral Poleiceskj Upravlenjасььь.

48. Sojuz Respublikni em tamada sydy kesini arасьььdan syd eterik adamlarьь ajradь:

a) Sojuz Respublikalanь arасьььda volqan dav işle bla amallьq işleni;

b) Sojuz Respublikni Ara Tolturuvcu Kamitetini clenlerini işleri volsa alağada qarar ysyn.

Xar bir vllaj işle volqan saььь Sojuz Respublikni Ara Tolturuvcu Kamitetini neda anь prezidiumunu vujruqu volmasa Sojuz Respublikni em tamada sydy ol işni qararqa kesine almajdı.

Segizinci başь.

Sojuz Sovetski Sosialisticski Respublikni xalq Kamisariatlarььь haqьььdan.

49. Sojuz Respublikni Ara Tolturuvcu Kamitetini begitken Polozeniasььь kycy bla keslerini erkinliklerinde

bolqan qadar bir qaumı qral işlege kesleri onov eterca ol 37 statjada bolqan kibik 10 xalq Kamisariat quraladı.

50. Sojuz Respublikni xalq Kamisariatlarъ uleşinedile:

a) Savlaj Sojuz Respublikalanъ vaxъnada birca bolqan xalq Kamisariatlaqa;

b) Sojuz Respublikni bir birine qosulqan xalq Kamisariatlaqa.

51. Sojuzni vaxъnada birca onov etken Sojuz Respublikni xalq Kamisariatlarъ vladъla: tьs qrala vla işleribizni çyrytgen; qazavatnъ haqъndan işleribizni çyrytgen; tьs qrala vlada icibizdeda satuvvizni çyrytgen; çollanъ isin çyrytgen; Pocta vla tilgirannъ isin çyrytgen.

Eskertiv: Sojuz Respublikanъ tьsnda, icinde satuvlarъnъ haqъndan Sojuz Respublikni xalq Kamisariatъ bir birine qosulqan xalq Kamisariatlarъnъ erkinlikleri vla xajъrlanadı.

52. Sojuz Sovetskij Socialisticeski Respublikni bir birine qosulqan xalq Kamisariatlarъ vladъla xalqнъ mylkyne onov etken.

Em tamada kennesi; iş islemeklikni usynden; asxanъ haqъndan; işcile vla ellileni inspeksjalarъnъ haqъndan; xalqнъ mylkynda, adamъnda tergemeklikni usynden quralqan pravlen.

53. Sojuz Sovetski Socialisticeski Respublikni bir bolqan Xalq Kamisariatlarъnъ har bir Sojuzni Respublikalada polnomoclarъ amalъ volmaj vlaqa voj veriv turadı.

54. Sojuz Respublikalanъ çerlerinde Sojuz Respublikni bir birine qosulqan xalq Kamisariatlarъnъ onovlarъnъ kesleri vla bir atъ bolqan Sojuz Respublikleni xalq Kamisariatlarъ tolturalla.

55. Sojuz Respublikni xalq Kamisariatlarъnъ vaşъnda kennesde bolqan xalq Kamisarlardan birer clenleri voladъla.

56. Har bir xalq Kamisarъnъ çanъnda quralalla kolegiala (bir talaj adam), alanъ keslerinde xalq kennes Kamisarlarъ sanajъla.

57. Xalq Kamisarlarъ bir vaşъ vla har bir Xalq Kamisariatъ qararqa tьjъnşlъ bolqan voproslanъ haqъndan onov eterge erkinligi vardъ, ol onovu artda negerlerine bildiriv.

Kollegia, neda alañ biri Xalq Kamisarǵnı etken onovun razı volmasa, anı etken onovun toxtatmaqanlaj xalq kamisarlannı kenıesine tarıqıraqa erikindile.

58. Sojuz Respublikni başxa başxa xalq kamisariatlarnı etken onovlarnı Sojuz Respublikni Ara Tolturuvcu Kamitetini prezidiumı vıa Xalq Kamisarlannı kenıesi vıazıraqa vıllıqdula.

59. Sojuz Respublikni Xalq Kamisariatlarnı etken onovlarnı vı tamallı zakonıa vek asıq sıyre kelse, neda Sojuz sıa Sojuzni Respublikalannı zakonlarnı vıa bırı birlerrin tutmasala Sojuz Respublikalannı Ara Tolturuvcu kamitetleri vıa neda alannı prezidiumlarnı ol onovlannı toxtatıraqa erkinlik veriledi. Toxtatıan onovlarnı Sojuz Respublikalannı Ara Tolturuvcu Kamitetleri vıa alannı prezidiumlarnı Sojuz Respublikni xalq kamisarlarnı kenıesi vıa, toxtatıan onovni etken Xalq Kamisarlannı bildirirge kerekdile.

60. Sojuz Respubliklenni xalq kamisarlarnı etken islerini haqıandan xalq kamisarlannı kenıesi vıa, Sojuz Respublikni Ara Tolturuvcu kamitetini emda anı prezidiumını vıllıanda vıorcludular.

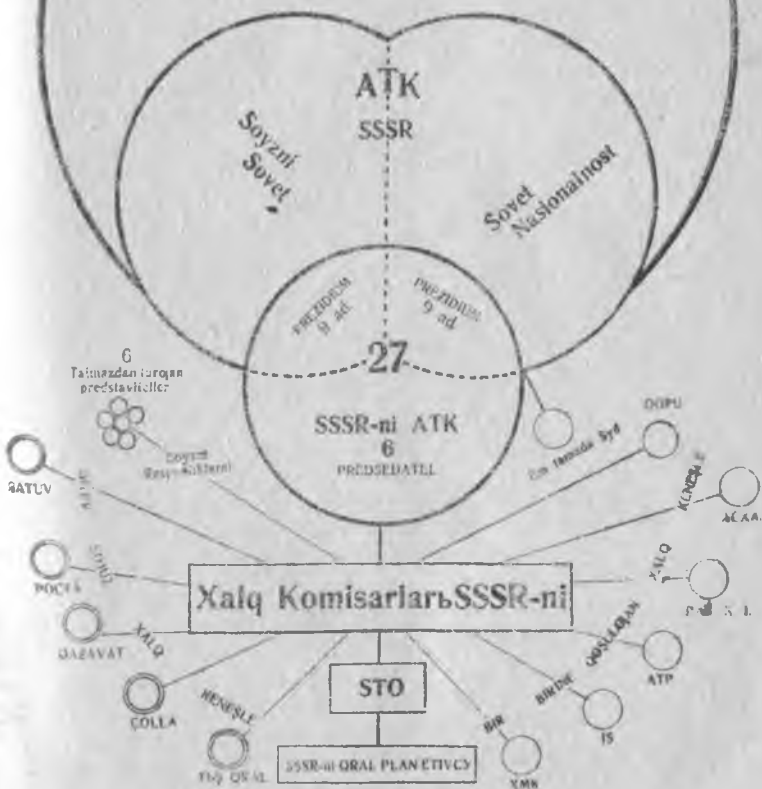
Т о ғ ы ң ы н ы с ы в а ғ ы .

Qralnı bırı birine qoşulıan polit Upravlenijasnı haqıandan.

61. Soju Respublikalannı ekonom, kontr-revolysija bolsun, taxsacıla vıa amanlıqıla vıa kyreşir usyn revolyı sja kusyn savlaj bırı etiv Sojuz Respublikni xalq kamisarlarnı kenıesini canıanda qralnı. Birlennenn Politiceski Upravlenjası (OGPU) quraladı, anı predsedatelida Sojuz Respublikni xalq kamisarlarnı kenıesine—kenıes erkinlikleri vıa kiredi.

62. Sojuz Respublikni birlennenn qral politiceski upravlenjası Sojuz Respublikalannı xalq kamisarlarnı canlanıanda usleri vıa, kesini zakon vıa vıegitilinnenn polozenjası vıa, islerin sırytedi.

SSSR-ni Sovetlerini Siezdi

63. Sojuz Respublikni birlennen qral politiceski pravleniasъnъ işlerin zakonda volqanca etiv çyrytur ycyn Sojuz Respublikni em tamada Sydyny Prokuroru, zakonda volqanca, ызлағындан қарајды.

О п и с и в а ғ ы

Sojuz Respublikalany хақындан.

64. Xar bir Sojuz Respublikany çerini icinde any Sovetlerini Siezdi em tamada vlastъ volady. Siedzlerini arasyндava volady—Ara Tolturuvcu Kamiteti.

65. Sojuz Respublikalany em tamada organlary Sojuz Respublikni em tamada organlarynъ allyнда keslerin qalaj çyrytyrykleri bu tamally zakonda belgili volqandy.

66. Sojuz Respublikalany Ara Tolturuvcu Kamitetleri keslerini aralaryндан prezidiumlaryn алырды; ol prezidiumla Ara Tolturuvcu Kamitetlerini eki sessialarynъ arasyнда em tamada vlast volady.

67. Sojuz Respublikalany Aara Tolturuvcu Kamitetleri keslerini etken işlerin tolturur ycyn kenneş etken xalq kamisarlaryn алырды—alada blalla: xalq kamisarlarynъ kenneşini predsdateli; predsdatelni ornuna qaluvcula; xalqny mylkyne onov etken em tamada kenneşini predsdateli; çer işlerge onov etken xalq kamisary; acxa islege onov etken xalq kamisary; iş islegençe onov etken xalq kamisary; satuvqa onov etken Xalq Kamisary; qralny ic işlerini onov etken xalq kamisary; syd islege onov etken xalq kamisary; İşcile vla krestianlany inspeksialarynъ xalq kamisary; oquvqa onov etken Xalq Kamisary; xalqny sauvluquna onov etgen xalq kamisary; çarlylaqda onov etken xalq kamisary; xalqny mylkynda sanъnda tergerge onov etken xalq kamisary.

Any kivik daqьda Sojuz Respublikni xalq kamisarlarynъ tьş qrala vla işni, qazavatny, tьş qrala vlada icivizdeda satuvnu, çollany emda tilgiram vla poctany хақындан Sojuz Respublikalada volqan polnomoclary Sojuz Respublikalany Ara tolturuvcu kamitetleri erkinlik bersele—

xalq kamisarlaryň birgelerine, neda tolu erkinlikleri bla neda kençeş xýsawda alany birgelerine onov eterge boluqduła.

68. Sojuz Respublikalaryň mylkuny haqýndan em tamada kençesi, satuvnu, aсхасыň, işini, işcile bla krestianlaryň inspeksiýalary emda xalqny mylky bla sanly tergevcy pravlenini xalq kamisariatlary keslerini Sojuz Respublikalaryň Ara Tolturuvcu Kamitetleri bla xalq kamisarlaryň kençesine voj veriv işlej eseleda Sojuz Respublikni xalq kamisarlaryň etken onovunda tolturalla.

69. Syd etilinen adamlary kecerge, neda ol syd etilgeninden arylarqа Sojuz Respublikalaryň Ara Tolturuvcu Kamitetlerini erkinliginde qalady.

О н в и р и н ц и в а ş ь .

Sojuz respublikanyň qral tamqalaryň (gerbni), vajraqlaryň emda tamada vlasty turlyq şaxalaryň haqýndan.

70. Sojuz Sovet Sosialistara Respublikni qral tamqasy (gerbi) volady oraq bla cogycden çerni suratyň usynde kesida kyn tajaqlary icinde, emda togeregineda myr-zev başla сыталы, emda ol 34 statjada ajylyqanca usy- neda altı til bla blaj çazyly: „Bilev dunjany proletarlary birlesigiz!“ tamqanyň vashnda beş myusyly çulduz surat vardy.

71. SSSR-ni qral vajraqlary usyndeda qral tamqasy bla qyzy neda mor qunacdan volady.

72. Sojuz Sovet Socialist Respublikany em tamada vlasty turqan şaxary Moskvady.

11. Sovetleri Siezdlerini quraluvu.

Elle bla şaxarlary sovetlerini quraluvu.

Elni Soveti elni çerini belgisini icinde em tamada vlasty volady. Volostnu ellerini icinde Uezdni Tolturucu kamitetini Guberniary Tolturucu Kamiteti begitken postapovleniýalary kucy bla el sovet quralady.

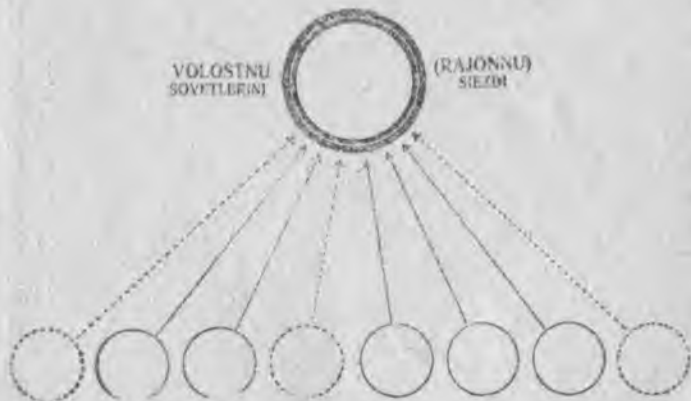
Sovetle quraladıla: ellede, staniselede, 10 minden az adamь bolqan saxarlada, xutorlada, daqьda anь kiviк çerlede xar bir 100 adamnan tergev bir deputat, neda har bir sovetge ycden az, neda 50 den көv deputat ajь-rylmajdь. Saxarlada xar bir 1.000 adamnan bir deputat ajьrladь, neda xar bir sovetke 50-den az neda 1,000-den көv deputat ajьrlmajdь

10 miңnen көv adamlarь bolqan saxarla xar bir 200 adamnan bir deputat ajьrv, neda 50-den az, neda 1,000-nen көv deputat ajьrmajn saxar sovetlerin qurajdyla.

Tajmazdan etilirge kerek bolqan işlerin tolturuvcu kamitetlerini vojnuna salalla, alañ keslerinda sovetle ortalyьnnan ajradyla--ellede 5 adamnan көv bolmaj; saxarladava: xar bir 50 cleninnen sovetni bir deputat sa-pav tolturuvcu kamitetke, 3 den az, neda 15-den көv adam bolmajьn,

(Leningrad vla Moskvada 40-dan көv adam ajьrlmajdь).

Tolturuvcu Kamitet anь ajьrqan sovetni allьnda vьrc-ludu.

Volostnu çerinde bolqan sovetleden xar bir 300 adamdan 1-deputat (150 nan көв deputat bolmaj).

Volost bla Rajonnu Sovetlerini Siezdini quraluvu.

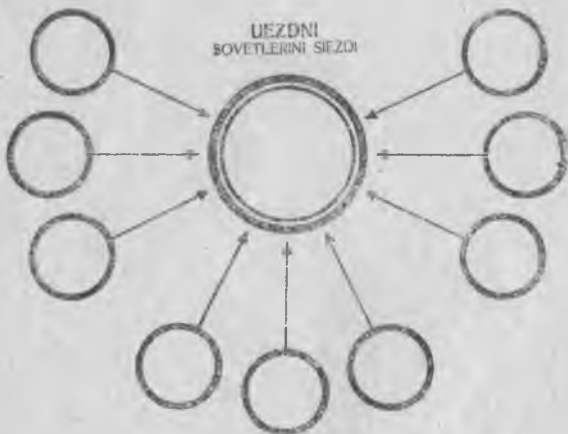
Sovetlени Siezdlerinde (Oblastнь, Сивернјањ, Uezdni, Volostnu) vytey Sovetlени вагъсьпнпанда, ань kivik voprosларь vytey җылқан җерлеринде онов etilgen elleni, фабрикаларь, заводларь predstavitelleri volады.

Volostnu (rajonnu) Sovetlerini Siezdi, volostnu icinde volқan sovetlerini predstavitellerinnen хар бир 300 адамьппан бир delegat, neda 150-den көв volмај volады.

Uezdni Sovetlerini Siezdini quraluvu.

Uezdni Sovetlerini Siezdi elleni sovetlerini predstavitellerinnen хар 1 миң адамьппан бир delegat, neda 300 deputatdan көв volмај җылъв quralады. Uezdni Siezdinde 10 миңнен көв адамь volмақан җахарларь predstavitellerida volalla; 1 миң адамнан аз volқан elleni sovetleri Uezdni Siezdin delegatларьн ажъгъ усун бир бирлерине qosulадыла

Elleni sovetleri хар бир 1.000 адамьппан—1 deputat

El sovetlени тышында җасақан фабрикалери, заводларь sovetleri хар 200 адамьппан 1-deputat

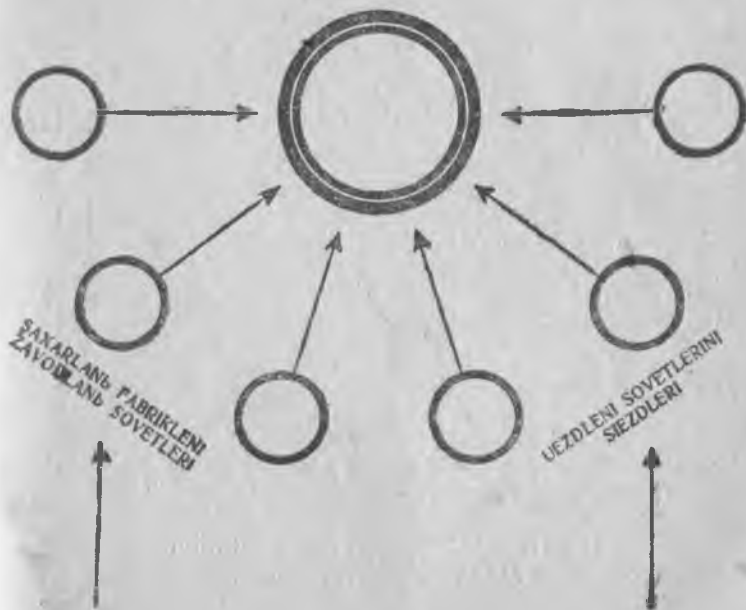
җахарларь, фабрикалени, заводларь sovetleri хар 200 адамьппан 1-deputat

Şaxarlanь, fabrikleni, zavodlanь sovetlerinden, daqь-
da anь kiviк elleden tьşьnda volqan fabrikleni, zavodlanь
Sovetlerinden Uezdni Sovetlerini Siezdine xar bir 200
erkinlikleri volqan adamnan 1 delegat qьjadь.

Губернjanь Sovetlerini Siezdini quraluvu

Губернjanь Sovetlerini Siezdi, şaxarlanь, fabrikleni,
zavodlanь, daqьda anь kiviк Uezdni Sovetlerini Siezdini
Predstavitelleri qьjьvv voladь; xar bir şaxarnь sovetinden
2 miq adamnan 1 deputat, uezdleni sovetlerinnenda xar
bir 10 miq adamdan 1 deputat aqьrvьvv qьberiledi.

ГУБЕРНИАНЬ СОВЕТЛЕРИНИ СIEZДИ

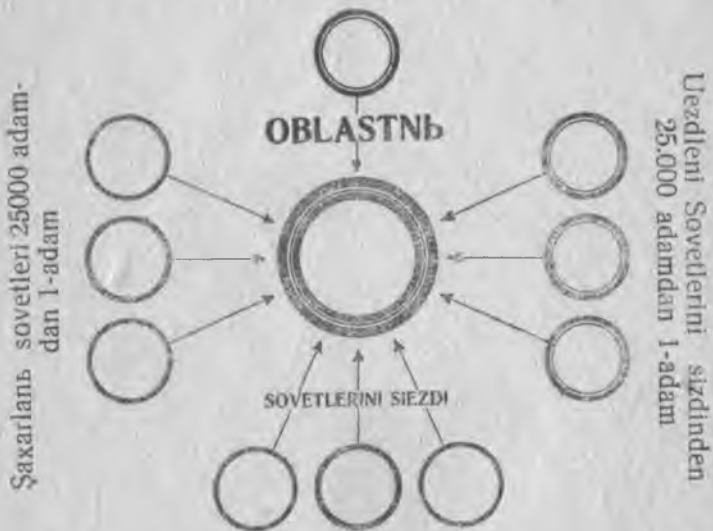
xar bir 2.000 adam 1-adam

1.000 adamnan 1-dep.

Oblastnъ neda Krajnъ Sovetlerini Siezdini quraluvu.

Oblastnъ Sovetlerini Siezdi saxarlanъ sovetlerini emda Uezdleni Sovetlerini Siezdlerini predstavitelleri çыjыv voladъ. Oblastnoj Siezde saxarlanъ 5 miң erkinlikleri volqan adamъnnan 1 deputat, ol şezd 500 deputatdan көv volmaj çыjadъ, neda oblastnъ siezdini allynda, Gubernjanъ Sovetlerini Siezdi çыjqan ese aңa çыjqan san vla Oblastnъ Sovetlerini siezdineda çыjыv qalыrqa vulluqdy.

Şaxarlanъ Sovetlerini Siezdi 5000 adamdan 1-deputat.

Gubernianъ Sovetlerini siezdinden 5.000 adamdan 1 adam.

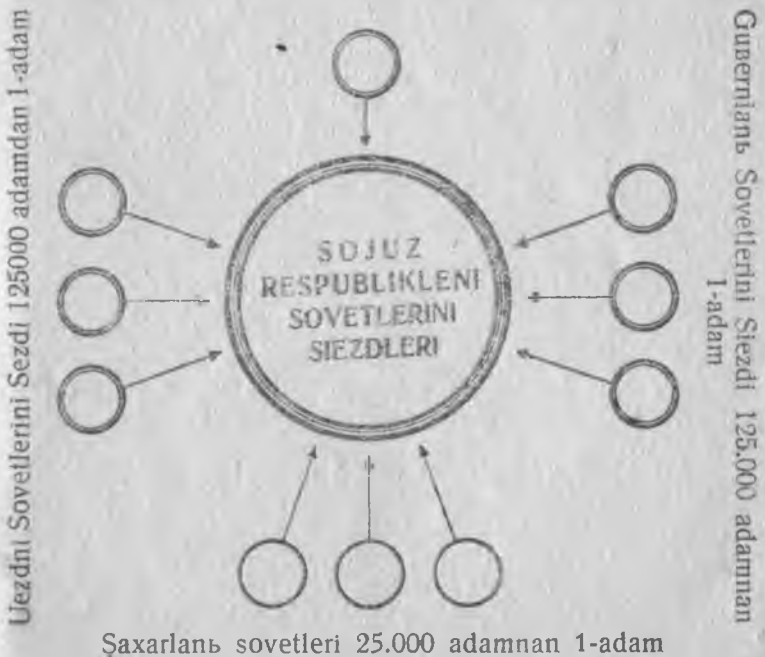
Sojuz Respublikalanın Sovetlerini Siezdini quraluvu.

Sojuz Respublikalanın Sovetlerini Siezdi şaxarlanın sovetlerini predstavitellerinden tergev har bir 25 miñ erkinlikleri volqan adamınnan 1 deputat, daqında anın kiviñ Gubernianın Sovetlerini Siezdini predstavitellerinden—har bir 125 miñ adamından 1 deputat cıjılv voladı.

Sojuz Respublikalanın Sovetlerini Siezdini alında Gubernianın Sovetlerini Siezdi cıjılmaqan ese, sora ol siezdge Uezdni Sovetlerini Siezdi delegatları cıveredi.

Sojuz Respublikalanın Sovetlerini Siezdini alında Oblastnı Sovetlerini Siezdi volqan ese—sora ol siezd Sojuz-Respublikalanın siezdine delegatları cıverirge vollarıdu.

Oblastnı Sovetlerini Siezdleri 125000 adamdan 1-adam.

Sovetlени ајьгъаннь хақъндан инструзија (çоруқ).

(совг. закон 1926 çы. № 66).

Sovetlени ајьгъуну хақъндан.

Grazdan qazavatnъ (qralnъ icinde bir biri vla qazavatъ) başlaqandan sora 1926-ci çыlda ајьгъоан sovetle, sovet ајьгъоа erkinligi volqan adamlanъ bilimlери өsmekligi volqannъ хъsavъндан, sovetlени асыqдан ајьгъмаqlыqlаръ emda çarъlanъ diktaturlarъnъ vegitir usyn daqъda ань kivik sovetlege mъndan arъda хalqнъ kesi qыnъ vla çaşaqaan adamlarъ kirmeј, vaşxa хalqнъ çegiv, qъjnav kelgen adamla kirmezca eterge vorc volqandъ.

Bu muratxa çetişir usyn Soјuz Respublikni Ara tolturuvcu kamitetini Prezidiumu Soјuz Respublikani Tamallъ Zakonunu 9-cu emda 10-cu statialarъnъ kыcy vla bu saqatdaqъ sovetlени ајьruvcu çоруqnu tyrlendiriv Soјuz Respublikalanъ Ara tolturuvcu kamitetlerine bu allъvъzda voluq Soјuz Respublikni Sovetlerini Siezdine, emda elle vla saharlanъ sovetlerine, daqъda ань kivik Krajnъ, oblastnъ, gubernianъ, okrugnu, Uezdni, rajonnu, emda volostnu Sovetlerini Siezdineda bu төven ајьгъыq inструзiа vla ајьгъоа vuуradъ.

Ајьгъуvcu Kamislени хақъндан.

1. Soјuz Respublikalada sovetle ајьгъоан zamanda alанъ qalaj ајьгъыqlаръnъ onov eter usyn Soјuz Respublikalanъ Ara tolturuvcu kamitetlerini Prezidiumlarъ postanovlenja etiv keslerini qatlarъnda ara ајьruvcu kamisle qurajдыла.

Ara ајьruvcu kamislени clenlerini saqlarъ vla, ala kimle volluqlarъnъ Soјuz Respublikalanъ Ara tolturuvcu kamitetleri onov etedile, emda ol kamisge qajda volsada bir fabrikde, savodda işlev turqan işcile vla yjynde işlev turqan ellilени predstavitelleri (өkylleri) daqъda ань kivik az milletlenida predstavitelleri amalъ volmaj kirirge kerekdile.

2. Sojuz Respublikalanıń ara ajıruvcı kamislerini onov etkenden tısqındada, krajnı, oblastnı, gubernianı, emda avtonomnij respublikalanı ajıruvcı kamislerini etken işlerini haqıńdan taǵıqıv bolsa, ańada qararqa voıynlarında vorclarıdı.

3. Ellede neda şaxarlada bir plan vla emda zamanında sovetleni ajıǵı ucyn, neda sovetleni siezdlerine delegatla ajıǵı ucyn respublikalada, oblastlada, uezdlede, volostlada, rajonlada, ellede emda şaxarlada sovetleni ajıruvcı kamisle quraladıla.

4. Avtonomlu Respublikalada, oblastlada, krajlada emda gubernjalada tolturuvcu kamitetle, ajruvcı kamisleni 11 adamdan quraladıla: predsedatel, tolturuvcu kamitetden eki predstavitel, birer predstavitelde Professionalni sojuzlardan, Leninni Rassejde kommunist Sojuzda çaşlarından. VKR (B).-ni tısqıvlarǵnı otdelinnen, şaxarın sovetinden, uaq milletleden, Qızıl askerleden; elli organizasiyaladanda eki predstavitel ajıladı.

Bu oqar şanalqan kamisleni predsedatellerin ajruvcı kamisle ortalarından ajıv Sojuz Respublikalanı Ara Tolturuvcu kamitetlerini prezidiumlarǵna begitdiredile.

5. Uezdleni (neda alaqa ten) ajruvcı kamisleri 9 adamdan quraladıla: Predsedatel, kesinda gubernianı (neda anı ten) tolturuvcu kamiteti begitiv, birer predstavitelde: Tolturuvcu kaimtetleden, şaxarın sovetinden, professionalni sozladan, Leninni Savlaj Rasejde volqan kommunisticeski Sojuznu çaşlarından, VKP (B)-ni tısqıvlarǵnı otdellerinden, uaq milletleden; Uezdde časaqan krestianlanı organizasiyalarından eki adam ajıladı.

6. Volostlanı (neda alaqa ten) ajruvcı komisleri 7 adamdan quralalla: Predsedatel, kesinda uezdni (neda anı ten) tolturuvcu kamiteti sanav, volostdan (neda anı ten) tolturucu kamitetden eki predstavitel, birer predstavitelde: Professionalni sozladan, Leninni Rasejde volqan Kommunisticeski Soyzunda çaşladan, elli tişirivlanı delegatski sobranjalarından, emda ellede kşestianski organizasjaladan.

7. Elleni ajruvcu komisleri quraladıla 7 adamdan: predsedatel, kesinda volostnu (neda anña ten) tolturuvcu kamiteti sanav, elni sovetini predstaviteli, birer predstavitel: professionalni soyzladan, Leninni Savlaj Rasejde volqan komunist Sojuzda çaslarından, elli qatınlanь delegatski sobranjalarından, elde elli organizasjaladan.

8. Şaxar ajruvcu kamisle vytev saxarlanь varьsında, ravocile volqan ellede, emda saxar toğereginde çasaqan ellede 7 adamnan quraladila: predsedatel, kesinda alaqa tamadalьq etken tolturucu kamitet begitiv, saxar sovetin-nen eki predstavitel, birer predstavitelda: professional soyzladan, qьзы askerleden, Leninni Savlaj Rasejde volqan Kommunisticeski Sojuzda çaslarından, emda qatınlanь şaxarda delegatski sobranjalarında ajьrloqan predstaavite-lerinden.

Eskertiv: Şaxarн ajьrvcu komisleri şaxarda ajьrloq quralmaqan adamlarн terger ucun rajonlarında, tijrelerinde vaşxa vaşxa ıllu yjlerinde keslerine volusluqqa kamisle ajьrloqa vollarıdula.

9) Ajьruvcu komisleri pravalarь emda vojunlarьna tysken zatla vladьla:

a) Ellede sovetle zakon vla emda zamanьnda ajьr-maqıqlarьna qarajdьla;

b) Keslerinden төven ajьruvcu komislerge emda polno-moclarьna onov etedile;

v) Sovetleri qalaj ajьrloqanlarьn keslerinden oqarь turqan Tolturuvcu Kamitetlerge qaqьtla çazьv bildirirge kerekdile;

g) Keslerinden төven turqan ajьruvcu Komisleri vaşla-ryna vos eterge, alanь ortalarьndan clenlerin çьoqarьqda, neda alanь eigen postanovlenjalarьn vizarqda kerek volda keslerinden oqarь turqan Tolturuvcu kamitetlerge bildiredile;

d) Keslerinden төven turqan ajьruvcu komisleri işlerine tarьqьv volda anqada qarajdьla;

z) Sovetleri ajьrloqan sobranijalada predsedatellik eterge polnomoclada sanajdьla;

i) Sojuz Respublikalanь Ara Tolturuvcu Kamitetleri ajьruvcu adamlanь spisok eterge тыnsь kьrse alanьda etedi;

v) төгерегинде җаһаң халыққа тајмаздан ulla хажыг вla саван сырғен, салығ салған, орақ ораған меһиналарын, педa тавар педa асха қозлов берив халығын иңитив җаһаң адамла;

g) не туқум bolsada бир иш вla кыреһген (соруқ иш-леуцыле, темир ишлеуцыле, даһыда вla кивикле) адамла тај-маздан җалсы етсе;

d) фабрикленъ, заводланъ, дасаланъ, даһыда вla кивик ulla хажыларъ волған ујлени иелери, андан sorada ујлеринде ишлерге халыққа иш берив җегив җаһаң адамла;

e) kesleri ваһларына satuv etken tykencile вla ваһ-халадан satъв алыв ваһа satuvcu адамла;

z) kesleri ваһларына satuv etken tykencile вla алыс берив etken адамланъ орталарында kelesi волув җурыген адамла;

z) фабриклени, заводланъ, даһыда ala кивик затланъ arendke алыvcu адамла;

i) ақ askerleni заманында afiserle вla cinovnikle, даһыда kontrrevolysjalығын җурыткен vandala (qaumla);

k) vytev алығын заманда polisjanъ qulluqçularъ вla agentleri (taxsacыларъ) ваһха zandarmski korpus вla, җаһыг-тып qaraullаръ, padсахығ etken ујну ујдегисини адамларъ, даһыда аны кивик polisjanъ ишлерине не туқум vlada во-луһхан адамла, padсахынъ заманында вla ақланъ заман-ларында kontrrevolysjon pravitelstvalанъ zandarmalarъ вla karatelnij organларында qulluq etkenle, не кивик deseң: алығынъ minisdirle, алағы җөнерleri, ministirlени departa-mentlerini direktorларъ (tamada onovcularъ); general губер-наторла, җаһыгтып qaraullanъ em tamada onovcularъ; qazavat emda grazdanski губернаторла; vise-губернаторла; губернјалada вla uezdlede dvorianлаға tamadalығ etkenle; ulla ишлени җурыткен cinovnikle; амалығынъ хаққындан иш-леге qараған departamentлени (sydleni) clenleri вla tamada predsdatelleri; аны кивик sydevni palatanъ (sydney) proku-rorларъ вla алағы җөнерleri; век ulla керекли ишлени җурыт-кен sydevnala; хар бир qazavat ишлени etken sydleni clen-leri вla ol sydleni predsdatelleri; губернiанъ pravlenini clenleri; zemski, krestianski emda uezdni nacalnikle; icinde ишлерине qараған ministerstvanъ сыныларъ, emda tyrmeleni pravlenlerini vytev qulluqçularъ;

1) alqъn zamandada emda bu saqatdada dinni qulluqcularъ;

m) administrativni (poriadka bla (syd bla volmaj onovculanъ ysy bla çasaqan çerinnen bir vaşxa çerге çiverilgen) çoylqan adamla, anъ kivik amallъqсыlaqta taqылqan çeri volqanъnъ severinнен sydney prigovorunu (onovunu) kycy bla turqan çerinde çasarqta amalъ volmaqan adamla; sydney prigovorunu kycy bla pravalаръ сығылqan adamla; turmelede olturub turganla.

12. Sojuz Respublikalanъ tamallъ zakonlarъnъ kycy bla sovet ajrъrqa pravalаръ сығығыrqa amalъ volmaqan adamla vьladъla:

a) savan syryv neda çalqъ çalъv çasaqan krestianla (adamla) yjlerinde adamlаръ avruv, adamlаръ askerge ketiv, neda adamlаръ el qulluqqa sanalmaqlыqнъ хъjsавьндан yjde işlerge amalarъ volmajъn bu zatla tyzelgincin tajmazdan turqan bir çalъv tutsalada;

b) savan syryv, çalqъ çalъv çasaqan ellile iş көzyvny zamanъnda aşlyqlаръn, neda bicenlerin çijar ycyn qъsxa zamanda 2-den көv volmaj çalъv etsele;

v) kustarla bla remeslennikle (temircile, kymyscyle, curuqçula, daqъda bla kivik iş işlevcyle) ol etken işlerin çalъv bla etmej kesleri ete esele, neda ol işlegen işleri adam voluşluqsuz volmaj ol хъjsавдан ne bir çalъv, neda eki şekird tuta esele;

g) işcile bla kesi qъjъnъn bla çasaqan ellile, qazaqla, kustarla emda remeslennikle mobilizasiya bla (zor bla eltiliniv) aq askerlede volqan eseleda.

Eskertyv: Aq askerlede volqan afiserle bla cinovnikle, daqъda anъ kivik kontrevolysionni vandalaqta onov etken adamla sovet ajrъrqa erkinlikleri vollarqdu—ol adamlanъ хаqъндан Sojuz Respublikani, neda Sojuz Respublikalanъ pravitelstvalаръnъ alanъ pravalаръnъ vьzna berirge aktlarъ (onovlarъ) volqan esi.

d) keslerini qъjъnlarъna alqan axçalarъn, neda qrainъ ovligasialarъn bankka salъv anъ qozlav alqan adamla, daqъda anъ kivik kommunalni neda el tyken axçadan өlkycy alqan adamla bir vaşxa tyrlы zatla bla pravalаръ сығылмаqan ese aladan alqan qozlavlarъ ycyn sovet ajruvcu pravalаръ сығығыlыq tyjyldy.

e) bir başxa tyrlы sьltavlanь kыcy vla satuv etken adamlа:—qazavatda neda işlev saqat volqanla, çarьlaqа onov etken xalq komisariatnь vujruqu vla хаqsъz satuv etken adamlа, issiz volub 1-ci razrijad vla satuv eterge erkinlikleri volqan işcile vla qulluqcula, ol satuv etkenleri tajmazdan volmaj bir zamanna deri ese.

z) Dinni хаqьndan quralqan yjlede çalsьbьq vla, neda din tutxan adamlа ortalarьndan sanav mezgitlege, klistalaqа qarav alanь kerekliлерine çumus etken adamlа: qaraulla, sibirivcyle, qonurav qaquvcula, zikir ajьvcula, daqьda vla kivikle; alaj volsada ol adamlanь başxa tyrlы zatla vla Sojuz Respublikalanь tamallь zakonunu bir başxa statjalarьnь kыcy vla pravalarь sьjrylmaqan ese;

z) xalqqa çaraqan isleni işlev kyresgen vaslarьna erkin adamlа—Sojuz Respublikalanь tamallь zakonunu başxa statjalarьnь kыcy vla pravalarь sьjrylmaqan ese;

i) Sojuz Respublikalanь tamallь zakonlarь vla emda vu instruksianь kыcy vlada sovet ajruvcu pravalarь sьjrylqan adamlanь yjdegilerini sovet ajruvcu pravalarь sьjrylmajdь, ala ol yjdegini tamadasьnь qoluna qarav turmaj keslerini vaslarьna işlev tura esele.

III.

Sovet ajruvcu pravalarьnь ornuna salmaqьbьq vla pravalarь sьjrylqan adamlanь tarьquvlarьna qaramaqьbьnь çolunu хаqьndan.

13. Sojuz Respublikalanь konstitusialarьnь kыcy vla sovet ajruvcu pravalarь alqьn zamanda polisiada qulluq etgenleni, tyrmeleni qulluqcularьnь, zandarmalanь pravlenlerini qulluqcularьnь, daqьda vla kivikleni („n” „k” st.11) sьjrylqan eseda, Sojuz Respublikalanь Ara Tolturuvcu kamitetlerini prezidiumlarьnь postanovlenjalarь vla ornuna salьnьbьqа volluqdu, alaja ol adamlа vu saqatda xalqqa хажь vergen iş işlej esele, emda kesleri keңeş onovnu qavьl etiv voj vergenlerin kөгyzgen esele.

14. Sovet ajruvcu pravalarь sьjrylqan eski zamanda xalqнь çegiv kelgen adamlanь (mylk çerleri volqanla, vajla, dinni хаqьndan qulluq etenle) gubernialanь, oblastlanь,

emda krajlanь sovet ajruvci kamislerini bu adamlanь pravalarnь ornuna salьroqa etken postanovlenjalarnь qararqa tьjnsibь tolturuvci kamitetle qarav begitsele, pravalarь ornuna salьnrоqa vulluqdu.

15. Sovet ajruvci kamisleni postanovlenjalarnь kycy vla pravalarь sьjrbьlv, spisokka kiriv xalqqa belgili volqandan sora bir bьrbnь icinde ol pravalarь sьjrbьloqan adamla ol etilnnden postanovlenialjadan tarьqьroqa vulluqdu.

16. Bu alьnda statjada kьgyzylunen bьrb volqalqa pravalarь sьjrbьloqan adamla ajruvci kamisni etkeninden tarьqьroqa erkindile.

17. Sovet ajruvci kamisle tarьquv qaqьtlanь aloqandan sora yc kynden kьv tutmaj keslerini muratlarьnda qazьv, keslerinden oqarь turoqan ajruvci kamislege qiverirge kerekdile.

18. Volostlanь (neda alaqa ten) ajruvci kamisleri elde ajruvci kamisleni etkenlerinden tarьqьv alaqa verilgen tarьquv qaqьtlaqa yc kynny icinde qararqa kerekdile. Volostnu (neda anь ten) ajruvci kamisleri ol verilgen tarьquvnu razь etsele, sora ol etken onovun ol tarьqqan adamqa esitdirirge elni ajruvci kamislerine qiveredile. Volostnu (neda anь ten) ajruvci kamisleri ol tarьqqan adamnь tarьquvun razь etmesele, sora ol adamnь tarьqьv qaqьtn uezdni ajruvci kamislerine qiveredile; ol kamisleda volostnu etkenin begitiv neda ol adamnь tarьqьvun razь etiv postanovlenie etedile. Uezdde kamisleni etken postanovlenjalarnь andan tьben turьqan ajruvci kamisleni ysy vla ol tarьqqan adamqa esitdiredile.

19. Gubernаль saxarlada (Tolturuvci Komitetle turqan saxarla) qasamaqan adamla tarьquv qaqьtlarnь saxarlannь ajruvci kamislerine verelle, alada ol tarьqьvlaqa yc kynny icinde qarav, razь etsele uezdni ajruvci kamislerine qiverelle. Uezdni ajruvci komislerini etken onovlarьda saxarnь ajruvci kamisleri vla ol tarьqqan adamqada bildiriledi.

20. Gubernаль saxarda qasav, saxarnь ajruvci kamisleri sovet ajruvci pravalarьn sьjrbьloqan adamlannь tarьqьvla-

ғына губернијаны ајрувсу камисleri bir ыјықны ісінде қарарға керекдiле.

21. Сојуз Республикaлада совет ајрувсу правaлары сьјығымақлығына хақындaн Сојуз Республиканың Ара Толтурувсу камитетlerini президиумлары тамaда оновсулуқларыны ыолу вa онов етедiле.

22. Ајрувсу камисle ішlerin етiв вошақандaн сora ајрувсу правасы сьјығылған адамлары тағыдыларына советle вa толтурувсу камитетle онов етедiле.

IV.

Совет ајрувсу собранјаланы хақындaн.

23. Советлені денleri, совет ајрувсу собранјaлада ајрылады.

24. Совет ајрувсу камисle, neda аланы полномочлары совет ајрылыық кынныда, совет ајрылыық собранја қалајда воууқунда халққа 5 кынны алқа бiлдириге керекдiле.

25. Шахарлада, neda шахарлақа ұшақан елде, фабриклені—заводлары еллерінде совет ајрувсу собранјалары хар bir тырлы қулуқсыланы қулуқ еткен ыерlerini ујлерінде ыылды.

Оl фабрикеде—заводлада neda правлендеде қулуқ етiв сојузлақа ден волмақан адамла (кустарла, ујде қулуқ еткен қатына, ағасыла, дақыда вa kibikle) neda фабрикеде заводлада ајрувсу собранјалақа, neda кесleri рајонлада, тiредеде собранјала қурав советle ајрады.

Уллу elle советlerin ајры усын совет ајрувсу собранјалары bir талај тiрелеге улеширге еркиндiле; bir талај увақ еллені орталары bir бирлерінде узақ вола, neda советке депутат (ден) ајры сақы bir ыан санлары вола, ol elle орталарында bir совет ајрыға, емда хар bir еl советке депутатлары еллерінде ајрыға, neda еллені орталары bir бирлеріне ыууу вола bir ыерге ыылыы совет ајрыға еркиндiле. Хутурлары neda елден тышына сыды ыасақан адамлары совет ајрыға еркинлігі волаған адамлары ol рајонну іс-

inde volub sovet ajьььь erkinligi volqan bir elge qoşu-
lub sovet ajьььь erkinlikleri vardь.

Eskertyv: Ullu fabrikalada, zavodlada sovet ajьььь zaman-
da sovet ajьььь sobranjalary bir talaj sobranjalaqda yleşinirge
vollarqula, emda xar bir sobranja sovetge tьььььь kergen adamlar-
ьььь spisok etiv sobranjaqda berirge erkindile.

26. Sovet ajььььь sobranjalada quru sovet ajььььь
pravalarь volqan adamlar volurqda kerekdile,

27. Sovet ajььььь sobranjalary, sovet ajььььь kamis-
leni polnomoclarь acadь emda yc adamdan ajььььь so-
branjary prezidiumuna (sobranjaqda onov eterge tamadaqda)
kesi predseatellik etiv sobranjaqda onov etiv çyrytedi.

Predseatel sovet ajььььь sobranjary asxallaj vorcu
voladь:

a) sobranjada çььььььlaqda sovetni qalaj ajьььььla-
ryьььь bildirirge;

b) sobranjaqda nellaj bir adam çььььььlaqda kerekli vol-
qanььььь vla, alary nellaj biri çььььььlaqda esitdirirge
kerekdi.

v) sovet ajььььь sobranja çььььььььь sovetke clençe
tььььььььь keryv berilgen spisoklada kimle volqanlarььььь
(atlarььььь, tuqumlarььььь) emda sobranja çььььььlaqdan sora ve-
rilgen spisoklanььььь kimle vergenlerinda ajььььь çььььььlaq-
da esitdirirge kerekdi. Sovet ajььььь komisle, neda alary
polnomoclarььььь kesleri çanlarьььььdan sovet ajььььь sobranja-
qda ne spisok berirge, neda bu ol bolsun dev vaşxa-vaşxa
adamlary keryvçyryge erkinlikleri çoqdu.

Elni icinde el organizasijala (el tykenleni, çarььььla-
ryьььь komitetlerini clenleri, qulluqçularьььь sojuzlarьььь, partijada
volqanlar) neda sobranjary icinde vaşxa vaşxa adamlar so-
vetke clençe tььььььььь keryv spisokla etiv, sobranja çьььььь-
laqda neda sobranjary zamanьььььda bersele, ol spisoklada
kimle volqanlarььььь xalqqa ne gazet vla neda adamlar keryv
çerde ørge taqьььььь belgili volurqda kerekdi.

Spisokla vla çev atxan zamanda ol spisoklanььььь icin-
den çьььььlaqda tььььььььь volqan adamlar çьььььlaqda kerekdile.

29. Sovetle acьььььdan çev atьььььь sanaladьla.

30. Sovetni clenlerine cöv atxan zamanda kimni cövu cыqsa, ol sovetke clen voladъ.

31. Xar bir sovet ajruvcu sobranja, deputatları ajtmajъn, alaqa nellaj bir kandidatla kerek esele sovet ajruvcu kamisle tьjъnъlь kergen caqlь bir kandidat ajradъ.

32. Sovet ajruvcu sobranjada ne zat etilişenini haqъndan sobranjanь prezidiumu protokol (qaqъt) çazъv belgili etedi.

33. Sovet ajrьlоqannь haqъndan zaevlenjada—tarьqlьvlada sovet ajrьlоqandan sora 7-ci kunnу icinde sovet ajruvcu kamislege ne qaqъtxa çazъv verilirge, neda avuz vla ajtьlьrqa kerekdile, ala ol tarьqlьvlannь haqъndan keslerini aqьllarъnda çazъv 3-kunnу icinde keslerinden tamada kamislege çiverirge vojunlarъnda vorclarьdъ.

Tamada ajruvcu kamisleda ol zajavlenjala vla tarьqlьvlaqa bir ьjьqъnь icinde qararqa vojunlarъnda vorclarьdъ.

34. Sovet ajruvcu kamisle işlerin etiv voşaqandan sora vytev sovet ajrьtmaqьqlarъnь haqъndan voloqan işlerin çerlerinde sovetlege, neda tolturuvcu kamitetlege beredile.

35. Ajrьlоqan sovetle vizuluv çañdan ajrьlьrqa kerek volsala vi instrksijada voloqan çolla vla ajrьladьla.

36. Vizuluv çañdan ajrьllьq sovetleni çañ ajruvcu kamisle sanalьv ala ajradьla.

37. Sojuz Respublik vla Sojuz Respublikalannь tamalь zakonlarъnda, neda vi instruksja vla Sojuz Respublikalannь instruksjalarъnda volmaqan çolla vla sovet aьrьlsa ol ajrьlоqan sovet vizuladъ, emda annь vizulmaqьqlьn vytev xalqqa ne çьjьlоqan çerlerinde, neda gazetni ysy vla eşitiredile.

38. Ajrьlоqan sovetle vytev savlaj clenlerini, neda vaşxa vaşxa tirelede ajrьlоqan clenlerini haqъndan vizulurqa voladъ.

V.

Sovetleri S'ezdleri çьjmaqьqlьn haqъndan.

39. Sovetleri S'ezdleri Tolturuvcu Kamiteti Sojuz Respublika vla Sojuz Respublikalannь zakonlarъnda voloqan çolla vla çьjьlalla.

40. S'ezdlege ajrılqan adamlarıñ tuz ajrılqanlarıñ vıa alarıñ polnomoc qaqıtlarıñ tuz volqallarıñ vıa volmaqanlarıña qararqa mandatni (polnomoclarıñ qaqıtlarıña qaravcu) kamis ajrılady.

41. Sovetleri S'ezdleri mandat kamisleri etken dokladları vıa S'ezdke ajrılqan adamlarıñ vıa alarıñ polnomoc qaqıtlarıñ ters, neda tuz volqanlarıñ haqıñdan postanovlenja etelle.

VI.

Sojuz Respublikaları vıa, avtonom respublikalarıñ emda oblastlarıñ sovetle ajırmaqıqlarıñ haqıñdan instruksja etmeklikleri.

42. Sojuz Respublikalarıñ Ara Tolturuvcu kamitetleri vıi instruksjada kögyzylınñen direktivalarıñda (onovlarıñ), andan sora keslerini çaşaqan çerlerini adetlerinde, çaşavlarıñda (mal kytkenleriñ, savan syrgenleriñ, daqıñda vaşxa tyrlıy çaşavlarıñda) tergeñ sovetle ajırmaqıqlarıñ haqıñdan vıi instruksjalarıñ ysıne ne qoşuv neda tyrlendiriv kesleri instruksja eterge vıolluqdu.

Sojuz Respublikalarıñ Ara Tolturuvcu Kamitetleri kesleri sovet ajırvcu instruksjaları etsele, alarıñ Sojuz Respublikanı Ara Tolturuvcu komitetini Prezidiumuna bildirelle.

43. Avtonom respublikalarıñ Ara tolturuvcu komitetleri vıa avtonom oblastlarıñ Tolturuvcu Kamitetleri, daqıñda krajıñ emda oblastlarıñ tolturuvcu Kamitetleri keslerini çaşavlarıñ emda adetlerini vaşxa tyrlıy volmaqıqlarıñ xıj-savıñdan Sojuz Respublikalarıñ Ara Tolturuvcu Kamitetlerini sovet ajırvcu instruksjalarıña Sojuz Respublikalarıñ Ara Tolturuvcu Kamitetlerini Prizidiumlarıña alqıñ vıegitdiriv, qoşarqa vıolluqdu, ol qoşxanlarıñ haqıñdan ol saqatdan oqına Sojuz Respublikalarıñ Ara Tolturuvcu Kamitetini Prezidiumuna bildiredile.

SSSR-ni ATK presdateli M. Kalinin.

SSSR-ni ATK-ni qaqıtcsıñ Andrej Ivanov.

Moskva, Kremı.

SSSR-ni administrasijağa yleşneni.

SSSP-ni icine altъ sojuz respublika kiredile:

1. Rasej sovet fedarativ sosialist respublika (RSFSR).
2. Ukrajn sovet sosialist respublika (USSR).
3. Belorus sovet sosialist respublika (BSSR).
4. Zakavkaz sovet sosialist respublika (ZSFSR).
5. Uzbek sovet sosialist respublika (Uzb. SSR).
6. Turkmen sovet sosialist respublika (Turk.SSR).

Bu sojuz respublikalanъ icine begimleri bolqan 4 respublika bla 15 avtonom respublika emda 15 avtonom oblast kiredile (xar varъsъ qajsъ sojuz respub. kirgenleri allъvъzda çazъlvъdъ) RSFSR-ni icinde 5 rajona bla okruglağa yleşinen oblastla vardъla. Qalqan çeri (avtonom oblastla bla respublikalanъ ajtamajъn) gubernjalağa, uezdlege emda volostlağa yleşinelle. USSR, BSSR, Uzb. SSR, emda Turk. SSR okruglağa bla rajonlağa yleşinendile. ZSFSR-ni federativni respublikalarъ uezdlege yleşinendile. Bytev altъ sojuz respublikalağada 5 ulla oblast bla (kraj) 33 gubernja, 129 okrug, 364 uezd, 1834 rajon dağda 3,564 volost kiredile.

Ara Tolturuvcu komitetle bla Tolturuvcu Komitetle turqan saxarla, kamitetle ol turqan saxarlarъnъ atъ bla bolmasa skovkanъ icinde kёgyzlylykdy. Aña ylgy: Arxangelski gubernjanъ tolturuvcu kamiteti turqan saxarъ kёgyzlymegendi (Arxangelsk) bla kёgyzlyynendi Severo-Dvinski gub. (Veliki ustyg) dev.

R S F S R.

RSFSR-ni icine 11 avtonom respublika bla, 13 avtonom oblast (kraj) 33 gubernja, 68 okrug, 308 uezd, 986 rajon 2,791 volost kirelle.

RSFSR-ni Gubernjalarъ: 1. Arxangel, 2. Mezen, 3. Enotaev, 4. Zasarev, 5. Zamian, 6. Zelensin, 7. Kamъzjan, 8. Krasnojar, 9. Marfin, 10. Trusov, 11. Fedorov, 12. Xarabalin.

3. Brian uezdleri: 1. Bezis, 2. Zizdrin, 3. Karccev, 4. Pocer, 5. Sevs, 6. Klinsov, 7. Novozьvkov, 8. Starodub.

4. Vladimir uezdle: 1. Aleksandrov, 2. Vladimir, 3. Viaznikov, 4. Korov, 5. Susev, 6. Murom, 7. Pereslav.

5. Vologod, uezdle: 1. Velski, 2. Vologod, 3. Kadnikov, 4. Kargonol, 5. Tetom.

6. Voronez uezdle: 1. Bobrov, 2. Bogucar, 3. Valuj, 4. Voronez, 5. Niznedevis, 6. Novxoper, 7. Ostrogoz, 8. Rossoušan, 9. Usman.

7. Viam uezdle: 1. Vats, 2. Kotelniceski, 3. Malmьz, 4. Nolin, 5. Omutnin, 6. Slobod, 7. Urzum, 8. Xalturin, 9. Iaran.

8. Ivanovo—Voznesen uezdle: 1. Ivanovo—Voznesen, 2. Kinesem, 3. Makariev, 4. Sered, 5. Tejkov, 6. Şujs, 7. Yriev, 8. Yriev—Pol, 9. Rodnikov, 10. Vicug rajon.

9. Kaluz uezdle: 1. Kaluz, 2. Lixvin, 3. Malojaroslav, 4. Miatlev, 5. Snas—Demen, 6. Suxin.

10. Kostram uezdle: 1. Buj, 2. Galic, 3. Kologriv, 4. Kostrom, 5. Nerext, 6. Soligalic, 7. Cuxlom.

11. Kur uezdle: 1. Belogorod, 2. Grajvoron, 3. Kur, 4. Lgov, 5. Rьl, 6. Staro—Okszol, 7. Scigrov.

12. Moskovski—uezdь: 1. Bogorod, 2. Bronnis, 3. Volokolam, 4. Voskresen, 5. Dmitrov, 6. Egoriv, 7. Zvenigorod, 8. Kaşir, 9. Klin, 10. Kolomen, 11. Lenin, 12. Mozaj, 13. Moskov, 14. Orexovo-Zuj, 15. Podol, 16. Sergiev, 17. Serpuxov.

13. Nizegorod—uezdle: 1. Arzamas, 2. Vetluz, 3. Vьksun, 4. Gorodes, 5. Krasnovokov, 6. Lukojanov, 7. Lьskov, 8. Nizegorod, 9. Pavlov, 10. Semenov, 11. Şergac; rajonla: 12. Balaxnin, 13. Kanavin, 14. Rastiapin, 15. Sormov.

14. Orenburg—rajonla: 1. Burtin, 2. Dombar, 3. Ivanov, 4. Uleks, 5. Kaşir, 6. Kvarkenski, 7. Krasnoxolmski, 8. Novo-pokrovski, 9. Orenburgski, 10. Orski, 11. Petrovski, 12. Pokrovski, 13. Sofijski, 14. Sol-Yjesski, 15. Trojski, 16. Şarlьbski.

15. Orlovski—uezdle: 1. Bolxovski, 2. Dmitrovski, 3. Elesski, 4. Livenski, 5. Maloarxangelski, 6. Novosilski, 7. Orlovski.

16. Penzenski—uezde: 1. Bednodemianovski, 2. Godišcenski, 3. Krasnozlovodski, 4. Nizne-Lomovski, 5. Penzenski, 6. Ruzaevski, 7. Saranski, 8. Cembarski.

17. Riazanski—uezdle: 1. Zarajski, 2. Kasimovski, 3. Ranenburgski, 4. Riazski, 5. Riazanski, 6. Sasovski, 7. Skopinski, 8. Spasski

18. Samarski—uezde: 1. Bugyruslanski, 2. Buzluški, 3. Melekesski, 4. Pugacevski, 5. Samarski.

19. Šaratovski—uezdle: 1. Atkarski, 2. Balasevski. 3. Volski, 4. Kamyšinski, 5. Kuzneski, 6. Novouzenski. 7. Petrovski, 8. Saratovski, 9. Serdovski.

20. Severo-Dviniski—(Veliki ustyg)—rajonь: 1. Veliko-ustyzski, 2. Verxne-Tojmski, 3. Villegodski, 4. Voznesensko-Voxomski, 5. Enangski, 6. Kicmensko-Gorodeski, 7. Kotlasski, 8. Krasnogorski, 9. Lalski, 10. Lenski, 11. Nikolski, 12. Nyksinski, 13. Oparinski, 14. Podosinovski, 15. Rosljatinski, 16. Solvčegodski, 17. Ust.-Aleksievski, 18. Cerovkovski.

21. Smolenski—uezdle: 1. Belski, 2. Viazmenski, 3. Gzatski, 4. Elninski, 5. Roslavski, 6. Smolenski, 7. Sčecovski, 8. Iarsevski.

22. Stalingradski—1. 2-ci Donskoj okrug—uezdle: 2. Leninski, 3. Nikolaevski, 4. Staling-adski, 5. Ust-Medvidski okrug, 6. Xoperski okrug.

23. Tambovski—uezdle; 1. Borisoglevski, 2. Kirsanovski, 3. Kozlovski, 4. Lipesski, 5. Morsanski, 6. Tambovski.

24. Tverskoj—uezdle: 1. Berzesski, 2. Vesegonski, 3. Visnevoloski, 4. Kimrski, 5. Novotorzski, 6. Ostašovski, 7. Rzevski, 8. Tverskoj.

25. Tolski—rajonlarь: 1. Aleksinski, 2. Arsenevski, 3. Belevski, 4. Bogorodiski, 5. Venevski, 6. Volovski. 7. Volьnski, 8. Dubevski, 9. Epifanovski, 10. Efremovski, 11. Kamenski. (Arxangelski), 12. Klekotkinski, 13. Komarevski, 14. Krpivenski, 15. Kurkinski, 16. Laptevski,

17. Mixajlovski, 18. Novo-Nikolaevski, 19. Ovolenski, 20. Odoevski, 21. Paxomovskij, 22. Plavski, 23. Serebriano-Prudski, 24. Tarusski, 25. Teplinsko-Ogarevski, (Терлое) 26. Tulsko-Basovski, (Tula) 27. Uzlovski, 28. Cernski, 29. Šilovski, 30. Šecklnski.

26. 26. Uljanovski—uezdle: 1. Ardatovski, 2. Korsunski. 3. Šьzranski, 4. Uljanovski.

27. Iaroslavski—uezdleri: 1. Danilovski, 2. Mologskij, 3. Pošexono-Volodarski, 4. Postovski, 5. Rьbinski, 6. Uglichski, 7. Iaroslavski.

Областла вѣа Крајѣа.

1. Leningradskij oblast (Leningrad)—ckruglarь: 1. Boroviceski, 2. Velikoluceski, 3. Leningradski, 4. Lodejnopolski, 5. Luzski, 6. Murmanski, 7. Novgorodski, 8. Pskovski, 9. Cerepovsski.

2. Severo-Kavkazski kraj (Rostov na Donu) munu icine kirelle: avtonomni oblastla: 1. Adьgejski (Cerkesski) (krasnodar)—rajonlarь: 1. Dзidзихавьlski, 2. Naьгвоvski, 3. Преовразенски, 4. Taxtamukaevski, 5. Xakurinoxавlski.

2. Ingusьski (Vladikavkaz)—okrugla: 1. Psedaxski, 2. Nazranovski, 3. Prigorodнь, 4. Galasьkovsi.

3. Kavardino-Balkarski—(Nalcik)—rajonlarь: 1. Baksanski, 2. Balkarski, 3. Malo-Kavardinski, (s. Terek), 4. Nalcikski, 5. Nagornь (g. Piatigorsk), 6. Primalkinski (Proxladнь) 7. Urvanski (s. Starь Cerek), 8. Kazaci (s. Msjskoe).

4. Karacaevski—(Mikoian-Šaxar)—rajonlarь: 1. Malo-Karacaevski (Kislovodsk), 2. Uculanski, 3. Xumarinski (kamennomostьski).

5. Severne-Osetinski—(Vladikavkaz)—rajonlarь: 1. Alagir—Ardonski, 2. Priterecni, (st. Ardonski), 3. Dзaudikansьski (Vladikavkaz), 4. Digarski (s. Xristianovski), 5. Pravoverezni (s. Tulatovo).

6. Cecenski—(Grozнь) okruglarь: 1. Nadterecнь (s. Nizni naur), 2. Novo-Cecenski (s. Mixajlovski), 3. Petropavlovski, 4. Aslanbekovski (g. Grozнь) 5. Šalinski,

6. Gudermesski (s. Ojsungur) 7. Nozaj-yrtovski, 8. Veden-ski, 9. Satoevski, 10. Urus.-Marlanovski, 11. Galancozski, 12. Itum-Kalinski, 13. Saroevski, 14. Cevorloevski.

7. Cerkesski (Batalpaşinski)—okrugla: 1. Armavirski, 2. Donesski (Millerevo), 3. Donskoj (Rostov na Donu), 4. Kubanski, (Krasnodar) 5. Majkopski. 6. Salski, 7. Stavropolski, 8. Sunzenski (st. Slepovski), 9. Taganrogski, 10. Terski (Piatogorsk), 11. Cernomorski (Novorosijsk, 12. Saxtinsko-Donesski (Şaxtь) 13. g. Vladikavkaz, 14. g. Groznь.

3. Uralski (Sverdlovsk)—okrugla: 1. Verxkamski, 2. Zlatoustovski, 3. Irbitsko, 4. Isimski, 5. Kungurski, 6. Kurganski, 7. Permski, 8. Komi-Permiasski, 9. Saranski, 10. Sverdlovski, 11. Tagilski, 12. Tobolski, 13. Trojski, 14. Tjmenski, 15. Celiabinski, 16. Şadrinski.

4. Sibirski kraj (Novo-Sibirsk) munu icine kirelle: Ojrat avtonom oblast (Ulala)—okrugla: 1. Acinski, 2. Barabinski, 3. Barnaulski, 4. Bijski, 5. Kamenski, 6. Kanski, 7. Krasnoiarski, 8. Kuznesski, 9. Minusinski, 10. Novo-Sibirski, 11. Omski. 12. Rubsovski, 13. Slavogorski, 14. Tarski, 15. Tomski, 16. Xakasski, 17. Irkutski, 18. Keren-ski, 19. Tulunovski.

5. Dalne-Vostocnъj kraj (Xavarovsk)—okruglarъ: 1. Vladivostokski, 2. Xavarovski, 3. Nikolaevski, 4. Amur-ski, 5. Zejski, 6. Citinski, 7. Sretenski, 8. Kamcatski, 9. Saxalinski.

A v t o n o m l u O b l a s t l a .

1. Votski (Izevsk)—uezdleri: 1. Glazovski, 2. Izevski, 3. Mozginski.

2. Kalmъkski—(Elista) uezeleri: 1. Bogosexurovski, (Enotaevsk), 2. B-Derbentovski (Bamanta) 3. Ikisixurovski (laşkul), 4. Kalmbazarinski, 5. Maloderbeiovski (Tundutovo) Manъьski (Elista). 7. Xoşcutovski (Şamba) 8. Erketenevski, 9. Jandъko-Mocaznъ (Dolban).

3. Komi (Zъrian) (Ust-Sъsolsk) uezdleri: 1. Izmo-Pecorski, 2. Sъsolnski (s. Vizjuga) 3. Ust-Vъmiski, 4. Ust-Kulomski.

4. Marijski (Ioşkar-ola)—kantonlarъ: (rajonlarъ) 1. Zvegovski, 2. Kozmodemianski, 3. Krasnokoksajski, 4. Mari Turekski, 5. Morkinski, 6. Oraşanski, 7. Sernurski, 8. Torialski, 9. Yrinski.

Qalqan Avt. Oblastlaqa—qara: Sev.-Kavkazski kraj, Sibirski kraj, Kazakski ASSR.

A v t o n o m i u r e s p u b l i k a l a .

1. Baskirski—(Ufa) —kantonlarъ: 1. Argaiasski, 2. Beleevski, 3. Birski, 4. Zalajrovski, 5. Mesiagutovski, 6. Steilitamaksi, 7. Tamian-kitajski (Beloresk), 8. Ufimski.

2. Buriato-Mongolski (Verxneudinsk)-ajmaki: 1. Aginski, 2. Alarski (Narenъ), 3. Barguzinski, 4. Boxanski, 5. Verxne-udinski, 6. Kiastinski (Troiskosavsk), 7. Tunkinski, 8. Xorinski (kulskoe), 9. Exirit-Bulagajtski, (Ust-Orda), 10. Bauntovski, 11. Eravinski (sosnovka), 12. Zakamenski (s. Sakorskoe), 13. Kavanski, 14. Muxorşibirski, 15. Severo-Bajkalski (s. Duskacanъ), 16. Selenginski.

3. Dagestanski (Maxac-Kala) okrugla: 1. Avarski, (tunzax) 2. Andijskij (Botlax), 3. Gubinski, 4. Darginski, 5. Katajgotavasarski (Madzalis), 6. Kizliarski, 7. Kyrinski (kumux), 8. Samurski (Axtъ), 9. Xasan-Yrtovski, 10. Acikulakski, 11. Bujnakski, 12. Derbentski, 13. Maxac-Kalinski.

4. Kazakski (Alma-Ata) Adaevski uezd (Uil), Kustanajski okrug; Kara-Kalpakski avt. obl. (cimbaj) uezdleri: 1. Kungradski, 2. Turtkulski, 3. Xodzejliniski, 4. Cimbajski.

Guberniala: 1. Akmolinski, (Petropavlovsk)—uezdleri: 1. Akmolinski, 2. Atvasarski, 3. Kokcetavski, 4. Petropavlovski.

2. Aktybinski—uezdleri: 1. Aktybinski, 2. Temirski, 3. Turgajski, 4. Celkarski.

3. Semipalatinski—uezdleri: 1. Buxtarminski (Bolşœnarymskoe), 2. Zajsanski, 3. Karkaralinski, 4. Pavlodarski, Semipalatinski, 6. Ust-Kamennogorskij.

4. Uralski-uezdleri: 1. Bukeevski (Urda), 2. Gurievski, 3. Dzambejtinski, 4. Uralski.

5. Çetisujski—uezdleri: 1. Alma-Atinski, 2. Dzarkentki, 3. Talđ-Kurganski, 4. Leninski, 6. Sьr-Darьnski— uezdleri: 1. ҚЫЗЫ-Ordьnski, 2. Aulie-Atinski, 3. Kazalinski, 4. Taskentski, 5. Turkestaniski, 6. Cimkentski.

5. Karelski—(Petrozavodsk) rajonь: Velikogubski, 2. Vidlicski, 3. Kandalakşski, 4. Kemirecski, 5. Kemski, 6. Kestengski, 7. Kondopozski, 8. Louxski, 9. Medvezvegorski, 10. Olonesski, 11. Petrovski, 12. Povenesski, 13. Prionezski, 14. Pudozski, 15. Revolski, 16. Rugozerski, 17. Sviatozerski, 18. Segezski, 19. Segozerski, 20. Sorokski, 21. Somozerski, 22. Tungudski, 23. Uxtinski, 24. Salski, 25. Saltozerski, 26. Sungski.

6. Kirgizski—(Frunze)—Kantonlarь: 1. Frunzinski, 2. Cujski, 3. Talasski, 4. Karakolski, 5. Narьnski, 6. Oşski, 7. Dzalal-abadski.

7. Krlmski (Simferopol)—rajonlarь: 1. Baxcisarajski, 2. Dzankojski, 3. Evpatorijski, 4. Karasubazarski, 5. Kerçenski, 6. Sevastopolski, 7. Simferepolski, 8. Sudakski, 9. Feodosijski, 10. Jaltinski.

8. Nemsev-Povolzia—(Pokrovsk) kantonlarь: 1. Balerski, 2. Zelmanski, 3. Zolotovski, 4. Kamenski, 5. Krasnokutski, 6. Krasnoiarski, 7. Kukkusski, 8. Marientalski, 9. Marksstadski, 10. Pallasovski, 11. Pokrovski, 12. St.-Poltavski, 13. Fedorovski, 14. Frankski.

9. Tatarski—(Kazan)—kantonlarь: 1. Arski, 2. Bugulminski, 3. Bujnski, 4. Elabuzski, 5. Mamadъşski, 6. Menzelinski, 7. Spasski, 8. Celninski, 9. Cistopolski; rajonlarь: 1. Laişevski, 2. Рьвно-Slobodski, 3. Sviazski, 4. Nurlatski, 5. Kajbişski, 6. Kazanski, 7. Tenkovski, 8. Agrъzski.

10. Çuvaşski—(Çevoksarь),—rajonlarь: 1. Alatьrski, 2. Alekovski, 3. Bolşe-Batьrevski, 4. Vurnarski, 5. Jьresinski, 6. Kanaşski, 7. Kozlovski, 8. Krasno-Çetaevski, 9. Malo-Jalcikovski, 10. Marinsko-Posadski, 11. Poresski, 12. Tarkajinski, 13. Urmarski, 14. Sivilski, 15. Çevoksarski, 16. Semurşinski, 17. Jadrinski.

11. Jьkutski—okruglarь: 1. Aldanski, 2. Bulunski, 3. Verhoianski, 4. Vilyjski, 5. Kolьmski, 6. Olekminski, 7. Jakutski.

U S S R.

USSR-ni icine kirelle 1 avtonomlu respublika, 40 okrug, 626 rajon. Ara Tolturuvcu kamiteti USSR-ni --Xarkovdady.

Okruglarъ: 1. Artemovski, 2. Beloserkovski, 3. Bendicevski, 4. Vinniski, 5. Volъnski, 6. Gluxovski, 7. Dnepropetrovski, 8. Zaporozski, 9. Zinovieski, 10. Jzymski, 11. Kamenski, 12. Kievski, 13. Kontopski, 14. Korostenski, 15. Kremencygski, 16. Krivorozski, 17. Kupianski, 18. Lubenski, 19. Luganski, 20. Mariupolski, 21. Melitopolski, 22. Mogilevski, 23. Nezinski, 24. Nikolaevski, 25. Odesski, 26. Pervomajski, 27. Paltavski, 28. Prilukski, 29. Proskurovski, 30. Romenski, 31. Stalinski, 32. Starobelski, 33. Sumski, 34. Tulcinski, 35. Umanski, 36. Xarkovski, 37. Xersonski, 38. Cernigovski, 39. Ŗevcenkovskij, 40. Ŗepetovski.

Avtonomni respublika: Moldavski (Balta).

B S S R.

BSSR ylesinedi 8 okrug bla, 104 rajonъa. BSSR-ni Ara Tolturuvcu kamiteti-Minskdedi.

Okruglarъ: 1. Bobrujski, 2. Vitebski, 3. Gomeiski, 4. Minski, 5. Mogilevski, 6. Mozъrski, 7. Orsanski, 8. Poloski.

Z S F S R.

ZSFSR-ge kirelle: 3 soyz respublika bla, 1. begimli respublika, 2 avtonomlu respublika, 2 avtonomlu oblast. 19 uezd, 733 volost.

ZSFSR-ni Ara Tolturuvcu kamiteti Tiflis saxarъnda turady.

1. Azerbejdzanski SSR (Baku)—uezdleri: 1. Agdamski, 2. Bakinski, 3. Gandzinski, 4. Gokcajski, 5. Ŗevrajlski, 6. Zakatalski, 7. Kazaxski, 8. Kubinski, 9. Kurdistanski (Laticinъ), 10. Lenkoranski, 11. Nuxinski, 12. Salianski 13. Ŗemaxinski. a) Naxicevanski ASSR, b) Nagorna Kara vaxski avt. ov. (Stepanakeri).

II. Armianski SSR (Erivan) uezdleri: 1. Daralagezski, (Keşişkend), 2. Delizanski, 3. Zangezurski (Goris), 4. Leninkanski, 5. Lori-Prambak (Karaklis), 6. Megrinski, 7. Novo-Balazetski, 8. Erivanski, 9. Ecmiadzinski.

III. Gruzinski SSR (Tiflis)—uezdleri: 1. Axalkalakski, 2. Axalskanski, 3. Borçalinski, (Lyksenburg), 4. Gorijski, 5. Duşetski, 6. Lenio-Svanetski Seti, 7. Zugulidski, 8. Kulajiscki, 9. Lexcumski, (Sageri), 10. Ozurgetski, 11. Pacinski. (oni), 12. Senakski, 13. Signaxski, 14. Telavski, 15. Tifliscki, 16. Şoropanski, (Çiatur).

a) Abxazski veginli SSR (Suxum) uezdleri: 1. Garingi, 2. Gudavtski, 3. Gumistinski (Suxum), 4. Kodorski. (Ocemsir), 5. Salski.

b) Adzarski ASSR (Batum)—uezdleri: 1. Adzariskalijski, 2. Kegijski, 3. Kobuletski, 4. Xudosski, 5. Çoroxski, (Batum).

v) Ygo-Osetinski avt. ob. (Sxinvali) uezdleri çoqdu.

U z. S S R.

Uzbekski SSR-ni icine kirelle: bir avtonomni respublika, 10 okrug, 7 uezd, 86 rajon. 40 volost. Uz. SSR-ni Ara tolturuvcu kamiteti turqan şaxar Şamarqand.

Okruqlar: 1. Andizanski, Buxarski, (Starajabuxara), 2. Kaşka-Darinski, (Bek-Budi), 4. Samarkandski, 5. Zeravşanski (Karmine), 6. Surxan-Darinski (Sirabad), 7. Taşkentski, 8. Kokandski, 9. Xodzentski, 10. Xorezmski (Xiva), 11. Kenimexski (rajon), Tadziki ASSR. (Dysanbe)—uezdleri: 1. Garmski, 2. Gissarski, 3. Kuliavski, 4. Kurgan-Tyvinski, 5. Penziki, 6. Ura-Tyvinski, Gorno-Badaxski avt. ob. (Xorog).

Т ы р к. S S R.

Тырк. SSR kışinedi 5 okrugga, 31 rajonğa. Ara Tolturuvcu kamiteti Aşxabadda turadı.

Okruqlar: 1. Aşxabadski, 2. Kerkinski, 3. Çardzujski, (Navb Çardzuj), 4. Mervski, 5. Taşauzski.

СОЮЗ

СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ

РЕСПУБЛИК

Масштаб 1:10 000 000

0 100 200 300 400 500 600 700 800 900 1000

